

Πρωτοπρεσβ. Ιωάννου Γ. Σκιαδαρέση

Καθηγητῆ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΤΥΠΟΙ ΙΕΡΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Γιὰ τὴν ἐπισημάνση τῶν διαφόρων τύπων ἱεροσύνης καὶ μορφῶν Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, πού τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκάλυψης παρουσιάζει ἄλλων γιὰ μίμηση καὶ ἄλλων πρὸς ἀποφυγὴ, προσφέρονται πολλὰ τμήματα τοῦ Βιβλίου. Προσφέρονται κατ' ἀρχὴν οἱ ἑπτὰ ἐπιστολές¹, πού ὁ ἀποκαλυφθεὶς Ἰησοῦς ἀποστέλλει μὲ τὴ γραφίδα τοῦ Ἰωάννη πρὸς τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους καὶ τὶς ἑπτὰ ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες τῆς Δ. Μ. Ἀσίας.

Ἐπειτα θετικὰ μόνο στοιχεῖα μπορεῖ νὰ ἀντλήσει κανεὶς ἀπὸ τὶς ἐμφανιζόμενες, σὲ στρατηγικὰ σημεῖα μέσα στὸ ἔργο, ἱερὲς μορφὲς τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων. Τέλος, ἐπιβάλλεται ὅπως ἴσως νὰ σκιαγραφήσει τὸ πρότυπο ἱερατικῆς διακονίας πού ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς Ἰωάννης ἐνσαρκώνει, ὅπως αὐτὸ ἀναδύεται μέσα ἀπὸ τὶς πολλαπλὲς καὶ ἀλλεπάλληλες ὁράσεις, πού συνιστοῦν τὸ ἔργο του.

¹ Καὶ οἱ ἑπτὰ ἐπιστολὲς ἔχουν τὴν ἴδια φιλολογικὴ καὶ θεματικὴ δομὴ. Γιὰ τὴ λειτουργία τους μέσα στὸ βιβλίον τῆς Ἀποκάλυψης καὶ τὴ γενικότερη ἀνάλυσή τους βλ : Ι. Καραβιδόπουλος, «Υπόσχεση καὶ ἐκπλήρωση στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη», στὸ τοῦ ἰδίου, *Βιβλικὲς Μελέτες Α' Θεσσαλονίκη 1995*, σ. 164-185, Ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος Τρακατέλης, (Νῦν Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς), «Ὁ Νικῶν: Θέμα καὶ παραλλαγὲς στὰ Ἀποκαλύψεως 2 καὶ 3» στὸ *1900ετηρίδα τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου. Πρακτικὰ Διεθνῶς Διεπιστημονικοῦ Συμποσίου (Ἀθῆναι-Πατμος, 17 Σεπτεμβρίου 1995)* Ἀθῆναι 1999, σ. 131-140 καὶ W. Popkes, «Die Funktion der Sendschreiben in der Johannes Apokalypse. Zugleich ein Beitrag zur Spätgeschichte der neutestamentlichen Gleichnisse», *ZNW 71 (1983)*, 90-107.

1 Τύποι ιεροσύνης και ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς

στὶς ἑπτὰ ἐπιστολές

Στὰ κεφάλαια 2 καὶ 3 τῆς Ἀποκάλυψης, περιέχονται ἑπτὰ ἐπιστολές πρὸς ἑπτὰ ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες τῆς Δ. Μ. Ἀσίας. Στὶς ἐπιστολές αὐτές ἀντιπροσωπεύονται ἑπτὰ τύποι ιεροσύνης καὶ ἐκκλησιαστικῆς-ἐνοριακῆς ζωῆς καὶ διακονίας. Ἐξ αὐτῶν δυὸ μόνο τρόποι εἶναι ἀπόλυτα ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τὸ συγγραφέα τῆς Ἀποκάλυψης καὶ ἐπαινοῦνται². Πρόκειται γιὰ τὶς κοινότητες τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Φιλαδέλφειας. Τέσσερις περιέχουν ἔπαινο, ἀνάμεικτο μὲ περισσότερο ἢ λιγότερο ψόγο. Ψόγο, ἀνάμεικτο μὲ ἔπαινο, δέχονται οἱ κοινότητες τῆς Ἐφέσου, τῆς Περγάμου, τῶν Θυατείρων καὶ τῶν Σάρδεων³. Μόνο ψόγο, χωρὶς κανένα ἔπαινο, δέχεται ἡ κοινότητα τῆς Λαοδίκειας⁴. Ὡστόσο, ἐμεῖς καὶ αὐτοὺς θὰ τοὺς ἀντιστρέψουμε. Μέσα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ τους εἰκόνα θὰ συγκροτοῦμε θετικὰ πρότυπα.

Θὰ πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ διευκρινίσουμε ὅτι μιλώντας, στὴν προκειμένη περίπτωση, γιὰ ἱερατικὴ διακονία δὲν τὴν περιορίζουμε σὲ ἓνα ἢ δυὸ πρόσωπα, πὺ εἶναι φορεῖς ἀξιωμάτων μέσα στὴν κοινότητα. Ἐννοοῦμε διακονία καὶ ζωὴ ὀλοκλήρου τῆς κοινότητας, ἢ ὁποῖα ἔχει διαμορφώσει καὶ υἰοθετήσει ἓναν τρόπο θεολογικῆς σκέψης καὶ ἐκκλησιαστικῆς-κοινοτικῆς ζωῆς, πὺ ἔγινε ἀποδεκτὸς ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς κοινότητας.

Τὸ προηγούμενο δὲν σημαίνει ὅτι ἀρνούμαστε τὴν ὑπαρξὴ προϊσταμένων στὶς ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες, κάθε ἄλλο, ἀλλὰ ὅτι στὶς ἑπτὰ αὐτές ἐπιστολές προϊστάμενοι καὶ

² Ἀποκ. 2,8-11 καὶ 3,7-13 ἀντίστοιχα.

³ Ψόγο, ἀνάμεικτο μὲ περισσότερο ἢ λιγότερο ἔπαινο, δέχονται οἱ κοινότητες τῆς Ἐφέσου (Ἀποκ. 2,1-7), τῆς Περγάμου (Ἀποκ. 2,12-17), τῶν Θυατείρων (Ἀποκ. 2,18-29) καὶ τῶν Σάρδεων (3,1-6).

⁴ Ἀποκ. 3,14-21.

μέλη τῶν κοινοτήτων ἀντιμετωπίζονται ὡς μιὰ ἄρρηκτη ἐνότητα. Ὅτι λέγεται πρὸς αὐτὲς λέγεται πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς κοινότητας καὶ κατ' ἐπέκταση πρὸς τοὺς συγκεκριμένους φορεῖς ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων, μέσα σ' αὐτές. Ἄλλωστε, εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ συγγραφέας μιλάει ἄλλοτε σὲ β' ἐνικό καὶ ἐννοεῖ τὸν προϊστάμενο καὶ ἄλλοτε σὲ β' πληθυντικὸ καὶ ἐννοεῖ τὴν κοινότητα.

Ἡ βασικὴ θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ ἀλήθεια ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρο τῶν παραπάνω, ὅτι δηλαδή ἡ ἱερατικὴ διακονία καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στὶς ἑπτὰ ἐπιστολές δὲν ἀναφέρεται μόνο στοὺς φορεῖς ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀλλὰ πρὸς ὅλη τὴν κοινότητα, στὴν ὁποία ἀνήκουν καὶ οἱ φορεῖς, εἶναι ἄκρως Βιβλική. Στηρίζεται, στὴν ἐκπεφρασμένη στοὺς βαπτισματικὸς κυρίως ὕμνους ἢ στὶς βαπτισματικὲς ὁμολογίες τῆς Ἀποκάλυψης⁵ θέση, ὅτι ὅλοι οἱ πιστοί, δυνάμει τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ βαπτίσματος, καθίστανται βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς «τῷ θεῷ». βασιλεῖς μέσα στὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ καὶ ἱερεῖς μέσα στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια⁶, ὅπως γνωρίζουμε, ἀνατρέχει στὴν Π. Διαθήκη καὶ κυρίως στὸ βιβλίο τῆς Ἐξόδου⁷ καὶ ἐκτός τῆς Ἀποκάλυψης διατυπώνεται καὶ στὴν Α' Πέτρου⁸.

Ὅταν συνεπῶς μιλάμε γιὰ ἱερατικὴ διακονία νὰ μὴ ξεχνοῦμε, χειροτονημένοι καὶ λαϊκοί, α) τὴν παραπάνω ἀλήθεια, ἡ ὁποία συνεπάγεται γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς δικαιώματα καὶ καθήκοντα καὶ β) ὅτι ἡ ἱεροσύνη-εἶτε στὴν

⁵ Βλ. Ἀποκ. 1,5. 5,9.

⁶ Γιὰ περισσότερα βλ. Π. Βασιλειάδη-Paul Meyendorf, «Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς» στὸ *Τὸ μυστήριον τῆς Ἱεροσύνης, Πρακτικὰ Ζ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Ν. Προκόπιον Εὐβοίας 19-20 Σεπτεμβρίου 2005*, Ἀθῆναι 2006, σ. 33-53 καὶ στὴ μελέτη μας *Λειτουργικὲς σκηνὲς καὶ ὕμνοι στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*, Θεσσαλονίκη 2006² σ. 169.170.

⁷ Ἐξ 19,6. 23,22. Ἦσ 61,6.

⁸ Πέτρ 2, 5,9,

ειδική είτε στη γενική όπως λέμε μορφή της-υπάρχει για χάρη του Θεού (βλ. τη δοτική «τῷ θεῷ»⁹, που είναι χαριστική) και χάρητι Θεού.

Μετά από αυτά τα γενικά να εξειδικεύσουμε λίγο το λόγο μας για τα ιερατικά πρότυπα διακονίας και ζωής που αντικατοπτρίζονται στις έπτά κοινότητες :

β. Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς Ἐφέσου

(Ἀποκ. 2,1-7)

Τὸ κείμενο

1 *Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν·*

2 *οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνη βαστάσαι κακοὺς, καὶ ἐπίρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς·*

3 *καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐ κεκοπίακας.*

4 *ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας.*

5 *μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσης.*

6 *ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ.*

⁹ Ἀποκ. 1, 5. 5, 10.

7 Ὁ ἔχων οὖν ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου.

Σχόλιο

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς Ἐφέσου ἔχει πολλὰ θετικά: Ἡ κοινότητα τῆς Ἐφέσου διακρίνεται γιὰ τὴν πίστη της ἐν μέσῳ ἀμφισβητήσεων. Ἐργάζεται ἱεραποστολικά, διωκόμενη ὑπομένει, κατέχει καὶ ἐφαρμόζει ὀρθὰ κριτήρια σὲ σχέση μὲ τὸ τί εἶναι γνήσιο καὶ τί κάλπικο (κάτι ποῦ «δὲν γίνεται οὔτε εὐκόλα οὔτε πάντα»¹⁰). Μὲ βάση αὐτὰ τὰ κριτήρια ἀπορρίπτει ψευδαπόστολους (πιθανῶς ἐλευθεριάζοντες Γνωστικούς ποῦ ἀμφισβητοῦσαν τὴ σάρκωση τοῦ Χριστοῦ ἢ ψευδοπροφῆτες ποῦ διεκδικοῦσαν ὀφέλη ἀπὸ τὴν κοινότητα).

Ὅλο αὐτὸ τὸ εὖρος θετικῶν ἐπιδόσεων εἶναι ἐπαινετό. Κάτι ὅμως ἔχασε ἡ κοινότητα τῆς Ἐφέσου: Δὲν ἔχει πιά καρδιά ἀγαπῶσα στὸ βαθμὸ ποῦ εἶχε, ὅταν προφανῶς πρωτάρχισε τὴ χριστιανικὴ τῆς ζωῆς. Καλὰ τὰ κάνεις ὅλα, τῆς γράφει, λοιπόν, ὁ Ἰωάννης «ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκες¹¹». Γιὰ ποιά ὅμως ἀγάπη πρόκειται ἐδῶ, τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου ἐγκατέλειψε;

Ἴσως νὰ πρόκειται γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς πρώτης ἐκπληξῆς ἢ τῆς πρώτης μέθης γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὁποία ἐξανεμίστηκε καθὼς ἡ κοινότητα «προόδευε» στὴ συγκρότηση προγραμμάτων καὶ μεθόδων, ποῦ κάποτε ἢ συχνὰ σχετικοποιοῦν τὴν ἀπόλυτη ἀξία τῶν ζωντανῶν σχέσεων ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ. Ἴσως σ' αὐτὴν τὴν πρόοδο νὰ μὴ ἦταν τελικὰ ὁ Χριστὸς ἢ ἀκόμη καὶ ὁ

¹⁰ Σ. Αγουρίδης, *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη. Ἱστορικὴ καὶ Συγχρονιστικὴ Ἑρμηνευτικὴ Προσπάθεια*, Ἀθῆνα 1975, σ.67.

¹¹ Ἀποκ. 2, 4.

ἄλλος ἄνθρωπος, ὄντως τὸ ἀληθινὸ κέντρο. Ἴσως αὐτὴ ἡ πρόοδος νὰ ἦταν ἀπλὰ αὐτοσκοπὸς καὶ αὐτοδικαίωση.

Ἴσως ἡ κοινότητα τῆς Ἐφέσου, στὴν προσπάθειά της νὰ βγεῖ νικήτρια στὸ διάλογο μὲ τοὺς πλανεμένους, νὰ ἔχασε τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄλλο, τὸν διαφορετικὸ. Σ' αὐτὴν τὴ διαδικασία προφανῶς ἀκόνισε τὰ ξίφη σὲ διαλεκτικὸ ἐπίπεδο καὶ ξέχασε τὸ μειζόν, τὴν ἀγάπη. Ἡ προσπάθεια καταδίωξης ὄσων ἀπέκλιναν, τὴν κατέπνηξε. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῆς ζωὴ ἐκφυλίστηκε σὲ μιὰ μὴ ἀγαπῶσα καὶ ἔμπρακτὴ «ὀρθοδοξία». Ὅμως, δόγμα καὶ ἀγάπη πρέπει νὰ πηγαίνουν μαζί διότι, ὅπως τονίζουν καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, «ὁ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο τούτων συνέστηκε, δογμάτων εὐσεβῶν καὶ πράξεων ἀγαθῶν. Καὶ οὔτε τὰ δόγματα χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν εὐπρόσδεκτα τῷ Θεῷ, οὔτε τὰ μὴ μετ' εὐσεβῶν δογμάτων ἔργα τελούμενα προσδέχεται ὁ Θεός»¹².

Τὸ πρότυπο, λοιπόν, μιᾶς ἱερατικῆς διακονίας ποὺ ὑποδεικνύει ἢ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ εἶναι : τὸ νὰ ἀληθεύουμε ἐν ἀγάπῃ. Δὲν ἀρκοῦν ἡ κατοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὀρθῶν κριτηρίων πίστεως καὶ οἱ λαμπρὲς ἐπιδόσεις στὴ θεωρία. Δὲν ἀρκεῖ οὔτε κἂν τὸ βαστάζειν « διὰ τὸ ὄνομα¹³» τοῦ Χριστοῦ, κάτι ποὺ γιὰ τὴν Ἀποκάλυψη ἔχει ἰδιαίτερη βαρύτητα. Δὲν ἐπαρκεῖ μιὰ «ὀρθοδοξία» μόνο στὰ δόγματα, ἢ ὅποια μπορεῖ καὶ νὰ ὑποβάλλει μιὰ μὴ ἐλέγξιμη συμπεριφορὰ. Αἰταιεῖται καὶ διατήρηση τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς πρώτης ἐκπληξης ἔναντι τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅποια ἀποδεικνύεται στὴν ἐν ἀγάπῃ ἀποδοχὴ τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ τοῦ διαφορετικοῦ. Αὐτὴν τὴν ἀλήθεια συχνὰ δὲν τὴν ἐνσωματώνουμε εὐκόλα στὴν «πνευματικὴ» μας ζωὴ γιατί αὐτὴ ἡ ἀποδοχὴ εἶναι

¹² Κύριλλος Ἱεροσολύμων, *Κατηχήσεις (Κατήχησις δ')*, ΒΕΠΕΣ 39, Ἀθῆναι 1969, σ. 66.67.

¹³ Ἀποκ. 2,9.

ἔμπονη, σταυρὸς καὶ ἄσκησις μὲ κόστος. Ὅμως, ἀποτελεῖ ἕξοδο ἀπὸ τὴν αὐτοαπάτη τῶν θεωρητικῶν μας ἐπιδόσεων.

Συμπυκνώνοντας τὰ προηγούμενα, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἱερατικὴ διακονία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, σύμφωνα μὲ ὅσα λέγονται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου, εἶναι ἀποδεκτὴ μόνο ὡς γεγονός σαρκωμένης-χειροπιαστῆς ἀγάπης. Ἀλλιῶς ἡ «ὀρθοδοξία» μας εἶναι ἄκαρπη καὶ αὐτοαπάτη. Τὸ ζητούμενο, λοιπόν, στὴ διακονία μας καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ εἶναι : νὰ ἀληθεύουμε «ἐν ἀγάπῃ».

γ. Τὸ πρότυπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης

(Ἀποκ. 2, 8-11)

Τὸ κείμενο

8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνη ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν·

9 οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλιψίν καὶ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ πλούσιος εἶ καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἐαυτούς, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.

10 μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις παθεῖν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἔξετε θλιψίν ἡμέρας δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

11 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῆ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

Σχόλιο

Ἡ εἰκόνα ποὺ παρέχει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς κοινότητος εἶναι θετικότατη. Μόνο αὐτὴ καὶ ἡ κοινότης τῆς Φιλαδελφείας δὲν ἐλέγχονται γιὰ κάτι. Ἄν καὶ ζεῖ μέσα σὲ μία

πλούσια πόλη, παραμένει πτωχή. Ἄν καὶ περνᾷ θλίψη καὶ διώκεται καὶ στερεῖται ἀγαθῶν καὶ κάποια ἀπὸ τὰ μέλη της ἔχουν ἤδη ἢ καὶ θὰ ἔχουν προσεχῶς τὴν ἐμπειρία τῆς φυλακῆς, προσδιορίζει τὴ ζωὴ της μὲ βάση τὴν ὑπερέχουσα ὅλα δύναμη τῆς πίστεως. Ἐκείνης, ὅμως, τῆς πίστεως ἢ ὅποια ἔχει ἐναγγαλισθεῖ τὸ σταυρὸ καὶ δὲν καταφεύγει σὲ μηχανισμοὺς καὶ μεθόδους γιὰ νὰ τὸν ἀποφύγει.

Θὰ πρέπει ἐδῶ, μὲ ἀφορμὴ τὰ παραπάνω, νὰ ὑπογραμμίσουμε πῶς δὲν ὑπάρχει ἄλλο βιβλίον στὴν Κ. Διαθήκη ποὺ νὰ συνδέει τόσο πολὺ τοὺς πιστοὺς μὲ τὴ θλίψη καὶ τὸ Σταυρὸ, ὅσο ἡ Ἀποκάλυψη. Οἱ πιστοὶ εἶναι ἀκόλουθοι τοῦ ἀρνίου, ποὺ εἶναι ἐσφαγμένο καὶ μάλιστα «ἀπὸ καταβολῆς κόσμου¹⁴». Καὶ ὅπως τοῦ ἀρνίου ὁ σταυρὸς, στὴν ὑπεριστορικὴ του ἀλλὰ καὶ στὴν ἱστορικὴ του διάσταση, ἀνήκει στὴ φύση του καὶ δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖο ἀποτέλεσμα μιᾶς πτώσης καὶ μιᾶς προδοσίας ἔτσι καὶ τῶν πιστῶν, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ ἀρνίον, ὅπου «ἐὰν ὑπάγη¹⁵», ὁ Σταυρὸς, ἢ θλίψη καὶ οἱ δοκιμασίες «ἄχρι θανάτου¹⁶» ἀνήκουν στὴ φύση τους.

Ἐν συμπεράσματι, καὶ μὲ βάση αὐτὰ ποὺ θὰ δοῦμε καὶ παρακάτω, θὰ λέγαμε ὅτι ἐνῶ τὸ ἰδανικὸ πρότυπο διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς - σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τῆς Ἀποκάλυψης - δὲν εἶναι εὐκόλο, δὲν εἶναι ὅμως καὶ οὐτοπία. Ἡ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης μᾶς κάνει νὰ εἴμαστε αἰσιόδοξοι. Ὑπογραμμίζει, ὅμως, ὅτι προϋπόθεση καλῆς διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀποτελεῖ ἢ ἐκ μέρους μας ἀποδοχὴ τοῦ σταυροῦ, τὸν ὁποῖον, ὡς χριστιανοί, ἐνσωματώσαμε, διὰ τοῦ βαπτίσματος, στὴ φύση μας (στὴ σκέψη μας καὶ στὴν καθημερινή μας ζωὴ).

¹⁴ Ἀποκ. 13,8.

¹⁵ Ἀποκ. 14,4.

¹⁶ Ἀποκ. 12,11.

δ. Ὁ τύπος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς Περγάμου

(Ἀποκ. 2,12-17)

Τὸ κείμενο

12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξειᾶν·

13 οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς· ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ.

14 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.

15 οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως,

16 μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

17 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Σχόλιο

Ἡ πόλις τῆς Περγάμου ἦταν φιλικότατη πρὸς τὴ Ρώμη καὶ ἀποτελοῦσε κέντρο τῆς αὐτοκρατορικῆς λατρείας στὴ Δ. Μ. Ἀσία. Πέραν αὐτοῦ, γενικότερα ἡ ἀτμόσφαιρά της ἦταν ἔντονα εἰδωλολατρικὴ καὶ ταυτόχρονα μυστικιστικὴ, ἀπὸ κάθε ἄποψη. Σ' αὐτὴν τὴν πόλιν ζεῖ μιά κοινότητα μὲ πολλὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα, παράλληλα μὲ ἐκεῖνα ποὺ τῆς δημιουργοῦνταν

ἔξωθεν. Τὰ ἔξωθεν προέρχονταν ἀπὸ τῆ θρησκευτικοποιημένη πολιτικῆ ἐξουσία καὶ τοὺς ποικίλους μηχανισμοὺς ὀργάνωσης καὶ ἐπιβολῆς τῆς λατρείας τοῦ αὐτοκράτορα. Τὰ ἐσωτερικά, ὅμως, προβλήματα τῆς κοινότητος, στὴν ὁποία ἔχουμε καὶ τὸν μοναδικὸ ἐπώνυμο μάρτυρα στὴν Ἀποκάλυψη, τὸν Ἀντίπα ἢ Ἀντιπᾶ¹⁷, δημιουργοῦνταν ἀπὸ μιὰ ἔνοχη ἀνοχή τῆς πρὸς τὴν ψευδοπροφητεία (βλ. τὶς ἀναφορὲς τῆς ἐπιστολῆς στοὺς Βαλαὰμ καὶ Βαλακ¹⁸), τὴν ψευδοπνευματοκρατία καὶ τὸ ἀνακάτωμα μυστικιστικῶν θεωριῶν καὶ πρακτικῶν. Καὶ ἐνῶ ἡ κοινότητα ἀντιστεκόταν σὲ μιὰ βία, ποὺ ἀσκοῦνταν πάνω τῆς ἀπὸ τὸ καθεστῶς καὶ ποὺ ἀποσκοποῦσε στὴν ἄρνηση τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶχε τὴ θέληση νὰ ἀντισταθεῖ σὲ ἐσωτερικοὺς συγκρητιστικοὺς μηχανισμοὺς.

Οἱ μηχανισμοὶ αὐτοὶ γεννοῦσαν ἓνα κακέκτυπο τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὅπου δικαιολογοῦνταν ὅλα : μιὰ ψευτομυστικιστικὴ θρησκευτικότητᾶ¹⁹, μὲ κύριο γνώρισμα τὴ ψευδοπροφητεία, καταστάσεις στὶς ὁποῖες μιᾶνε πολλὰ θολὰ πνεύματα, ὄχι ὅμως τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προφητῶν του. Σὲ ἓνα τέτοιο τρόπο «ἐκκλησιαστικῆς» ζωῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας εἶναι ὄντως περιττό! Μέσα σὲ τόσοι ἐνδιάμεσους καὶ τόσο «γεροντισμό», σὰν τοῦ Βαλαὰμ καὶ τῶν Νικολαϊτῶν²⁰ ἢ τῆς Ἰεζάβελ²¹ τί ἔχει νὰ πεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; Αὐτὴ ἡ θολὴ κατάστασις καὶ ἡ ἀνοχή, προφανῶς βόλευε πολλοὺς. Δὲν ζήμιωνε οἰκονομικὰ κανέναν, δὲν ἀπέκλειε κανέναν ἀπὸ συντεχνιακὰς καὶ ἄλλες οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς δραστηριότητες, μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοὺς σ' αὐτὰς δὲν ἔθιγε τὴν πίστη στὸν Χριστό.

¹⁷ Ἀποκ. 2,13.

¹⁸ Ἀποκ. 2,14.

¹⁹ Σ. Αγουρίδης, ὁ.π. σ. 10.

²⁰ Ἀποκ. 2, 15.

²¹ Ἀποκ. 2,20έξ.

Ὁ Ἰωάννης στήν μπερδεμένη αὐτή κοινότητα συνιστᾷ μετάνοια, ὄχι ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν σέ ἐπίπεδο πάλης καί διαλεκτικῆς. Ἡ προτεινόμενη αὐτή μετάνοια ἔχει σχέση ὄχι μέ τὸ τί ἡ κοινότητα θὰ κάνει ἔναντι τοῦ συγκρητισμοῦ, ἀλλὰ μέ τὸ τί θὰ κάνει ἔναντι τῆς ἀπουσίας σθένους ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της. Συνιστᾷ ἐπίσης ὑπακοή στὸ γνήσιο πνεῦμα, πού φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ καημὸς τοῦ Ἰωάννη.

Συμπερασματικά, θὰ λέγαμε ὅτι τὰ δεδομένα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ καταλάβουμε ὅτι ὁ ψευτομυστικισμὸς, συνδεδεμένος συχνὰ μέ ἕναν θολὸ «γεροντισμὸ» (=ἄκριτη καί τυφλὴ ἀποδοχὴ ἡγέτη-καθοδηγητῆ) ἢ μιὰ θολὴ προφητολογία μέσα στήν Ἐκκλησία, κι ἂν ἀκόμη μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσουν πρὸς στιγμὴν μιὰ κάποια ἐνότητα, δὲν δημιουργοῦν γνήσια καί μένουσα πνευματικὴ ζωή.

ε. Τὸ μοντέλο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῶν Θυατείρων

(Ἀποκ. 2,18 -29)

Τὸ κείμενο

18 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ·

19 οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

20 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναικῆ σου Ἰεζάβελ, ἣ λέγει ἑαυτὴν προφήτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα.

21 καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς.

22 ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς,

23 καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γινώσκονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

24 ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος·

25 πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἴξω.

26 Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν,

27 καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾶ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς καὶ γὰρ εἶληφα παρὰ τοῦ πατρός μου,

28 καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωῖνόν.

29 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Σχόλιο

Στὴ μικρὴ Ἐκκλησία τῶν Θυατείρων, τὰ ὁποῖα ἀργότερα ἔγιναν τὸ κέντρο τοῦ Μοντανισμού, γράφτηκε ἡ μεγαλύτερη ἐπιστολή. Τὸ μοντέλο διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς κοινότητος αὐτῆς ἔχει πολλὰ κοινὰ μὲ τῆς προηγούμενης. Ἐπαινεῖται σὲ πολλὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς. Ἡ κοινότητα, ὡστόσο, ἐλέγχεται γιατί, παρὰ τὴν πρόοδό της, ἀνέχεται, ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη, μιὰ θολὴ μυστικιστικὴ ψευδοθρησκευτικότητα, ποὺ κινεῖται ἀνεμπόδιστη στοὺς κόλπους της καὶ θεωρεῖ ὅτι προάγει τοὺς μνημένους, στὴ γνώση τῶν βαθέων τοῦ Θεοῦ ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ὁδηγεῖ στὴ γνώση τῶν βαθέων «τοῦ

σατανᾶ»²². Ἡ κίνηση αὐτὴ δὲν ἔμενε μόνο σὲ ἐπίπεδο ἰδεολογίας. Ἐφερε καὶ χαλαρότητα ἡθῶν, καθὼς ἐκινεῖτο μέσα στοὺς κόλπους τῆς κοινότητος καὶ γιὰ κάποιους δὲν ἦταν ἐξώφθαλμα ἐπικίνδυνη. Συνηγοροῦσε σὲ συμβιβασμοὺς ποὺ σχετικοποιοῦσαν τὴν ἀπόλυτη ἀξία τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ τὸ καθιστοῦσε ἀνώδυνο. Ἀρνιόταν μὲ πείσμα (βλ. «οὐ θέλει²³») κάθε κλήση σὲ μετάνοια. Δὲν ἀποκλείεται στὸ συγκρητιστικὸ ψευδοπροφητισμὸ τῆς περιοχῆς, μαζί μὲ τὰ γνωστικὰ στοιχεῖα του, ποὺ ἀποτελοῦσαν καὶ τὸ ἐπίκεντρό του, νὰ συνυπῆρχε μαγεία καὶ κάποια μορφή σατανιστικῆς λατρείας²⁴.

Ὁ Ἰωάννης ἔναντι ὅλων τῶν ἐκτροπῶν, ποὺ συνιστοῦσε αὐτὴ ἢ κίνηση, ἐπιμένει ὅτι ἡ κοινότητα δὲν ἔχει ἀνάγκη καινούριων, πνευματικότερων ἐμπειριῶν καὶ βαθύτερης γνώσης, πέραν αὐτῶν ποὺ τὸ πνεῦμα λαλεῖ στὴν Ἐκκλησία καὶ ἔχουν γίνει πιά παράδοσή της. Δὲν ἀπαιτεῖται ἄλλο βάρος, καμιὰ ἄλλη «ἐντολή», κανένα ἄλλο ὑπέρτακτο ἔργο. Καμιὰ ἄλλη διδασκαλία. Ἐνα μόνο χρειάζονται τὰ μέλη της : νὰ ζοῦν μέσα σὲ ὅσα διδάχθηκαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποὺ λαλεῖ στὴν Ἐκκλησία²⁵ καὶ μὲ ἐμπιστοσύνη σ' αὐτὰ νὰ προσμένουν τὸν Χριστό. Καὶ ὡς τότε, σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ποὺ παρεμβάλλεται, νὰ ἐπιδεικνύουν ὑπομονή.

²² Ἀποκ. 2,24.

²³ Ἀποκ. 2,21.

²⁴ Γιὰ τὴ σχέση τῶν Γνωστικῶν μὲ σατανιστικὲς πρακτικὲς καὶ μαγεῖες εἶναι ἐνδιαφέρουσες οἱ πληροφορίες τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου ὅτι «καὶ παρέδρους δαίμονας ἐαντοῖς ἐπισπῶνται εἰς τὸ διὰ πολλῆς μαγγανείας ἐν ἐξουσία μεγάλη πάντων, φασί, κυριεύειν, ὧν τὲ ἂν ἐθέλοι ἕκαστος» (PG 41,365). Παραπλήσια καταθέτει ὁ Ἰππόλυτος λέγοντας ὅτι «μαγείας ἐπιτελοῦσιν καὶ ἐπαιδὰς φίλτρα τε καὶ ἀγώγιμα καὶ τοὺς λεγομένους ὄνειροπόμους δαίμονας ἐπιπέμπουσι πρὸς τὸ ταράσσειν οὓς βούλονται» στὸ ἔργο του Ἐλεγχος κατὰ πασῶν αἱρέσεων, (ΒΕΠΙΕΣ τ. 5. σ. 20).

²⁵ Ἀποκ. 2,29.

Κοντολογίς, νὰ ἐπαναλάβουμε ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θυατείρων μᾶς δείχνει πῶς ἡ καλλιέργεια ἢ ἐπιδίωξη ἐλιτίστικης θρησκευτικότητας μέσα στίς ἐκκλησιαστικές μας κοινότητες, πού διεκδικεῖ προωθημένη τάχα γνώση τοῦ Θεοῦ καὶ πνευματικότερες ἐμπειρίες, εἶναι ἐπικίνδυνη ἀκροβασία. Ἐκτὸς πού τροφοδοτεῖ συνήθως τὴν ἐγωπάθεια, μπορεῖ τελικὰ νὰ ἐξασφαλίσει μόνο γνώση τῶν βαθέων τοῦ σατανᾶ κι ὄχι τοῦ ζωοδότη Θεοῦ. Τὸ νὰ τρεφόμεστε μὲ ὅσα διδάχτηκαν καὶ διδάσκονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο λαλεῖ, διὰ τῶν Γραφῶν καὶ τῆς βιωμένης Παράδοσης, ἀνοιχτὰ καὶ καθαρὰ μέσα στὸ σύνολο τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπωςδῆποτε δὲν μᾶς πέφτει λίγο.

στ. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν Σάρδεων

(Ἀποκ. 3,1-6)

Τὸ κείμενο

1 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ.

2 γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθνήσκειν· οὐ γὰρ εὗρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου.

3 μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσης, ἤξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτῃς, καὶ οὐ μὴ γνώσῃ ποίαν ὥραν ἤξω ἐπὶ σέ.

4 ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσι, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

5 Ὁ νικῶν οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

6 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Σχόλιο

Ὁ τύπος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς κοινότητος τῶν Σάρδεων θέτει τὸ πρόβλημα τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ «φαίνεσθαι», ἢ τοῦ «ὄντως εἶναι» καὶ τοῦ «δηθεν εἶναι». Ὁ Κύριος κατηγορεῖ τὴν κοινότητα ὅτι, ἢ καλὴ φήμη τῆς δὲν συμπορεύεται μὲ τὴν πραγματικότητα. Ἡ πραγματικὴ εἰκόνα τῆς εἶναι κάλπικη. Ἡ ζωὴ τῆς στοὶ παρὸν δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν ἀρχικὸ τῆς ζῆλο. Ἡ κοινότητα δὲν ζωογονεῖται στοὶ σύνολό τῆς ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, στοιχεῖα ποὺ οἰκοδομοῦν ὄχι τὸ «φαίνεσθαι» ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴ ἐν Χριστῷ ὑπαρξη. Μόνο λίγοι εἶναι προσανατολισμένοι πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴ χαρὰ («λευκὰ ἱμάτια²⁶») μὲ τὶς συνέπειες ποὺ αὐτὸ συνεπάγεται καὶ οἱ ὅποιες συμπυκνώνονται στην καθαρότητα βίου καὶ πίστεως.

Θὰ ὑποστηρίζαμε, λοιπόν, ὅτι ἡ κοινότητα τῶν Σάρδεων, μὲ τὴ γενικὴ τῆς εἰκόνα, μᾶς βοηθάει νὰ καταλάβουμε ὅτι ἡ ἱερατικὴ διακονία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ «φαίνεσθαι» καὶ ὄχι τὸ «ὄντως εἶναι», ἰσοδυναμεῖ μὲ σχιζοφρένεια καὶ πνευματικὸ θάνατο.

ζ. Τὸ πρότυπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φιλαδέλφειας

(Ἀποκ. 3,7-13)

Τὸ κείμενο

²⁶ Ἀποκ. 3,4.

7 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυΐδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει·

8 οἶδά σου τὰ ἔργα· - ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλειῖσαι αὐτήν· - ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

9 ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἤξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.

10 ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ ἐγὼ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

11 ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

12 Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ, ἣ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

13 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Σχόλιο

Στὴν πόλη τῆς Φιλαδέλφειας, σὲ μιὰ ὑφαιστειογενῆ ἀνασφαλῆ καὶ ἀσταθῆ περιοχῆ, ποὺ τὴν ἐπλητταν συχνὰ ἰσχυροὶ σεισμοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔμεναν ἄστεγοι, μὲ μεγάλη, ὅπως φαίνεται, πολεμικὴ ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, κατοικοῦσε

μιὰ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα ὅπως καὶ αὐτὴ τῆς Σμύρνης, ἀψεγάδιαστη. (Ἀργότερα ἔστειλε στὴν Ἐκκλησία αὐτὴ ἐπιστολὴ καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, καθὼς πορευόταν πρὸς τὴ Ρώμη γιὰ τὸ μαρτύριο, στὴν ὁποία ἐπίσης δὲν περιέχεται κανένας ψόγος ἐναντίον της).

Μιὰ μικρὴ καὶ ὀλιγάριθμη κοινότητα, μὲ ἔλλειψη οἰκονομικῶν μέσων, παρουσιάζει ἕνα λαμπρὸ πρότυπο διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς : ἔχει, παρόλο τὸ ὀλιγάριθμο τῶν μελῶν της καὶ τὴν ἀπουσία σιγουριᾶς ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, μιὰ ἀφοβία στὰ ἀνοίγματα, ἕνα πλούσιο ἱεραποστολικὸ ἔργο - ἀνταπόκριση στὴν κλήση τοῦ Χριστοῦ - καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τὴν ὥρα πού αὐτοὶ τὴν πολεμοῦν (γί' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης τοὺς ἀποκαλεῖ «*συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ*²⁷»). Καὶ ἡ καρποφορία τῆς ἱεραποστολῆς της θὰ εἶναι οὐσιαστικὴ, ἀφοῦ θὰ ὀδηγήσει τοὺς Ἰουδαίους στὴν ἐπίγνωση τῆς μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου ἀγάπης καὶ θυσίας τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἄρα καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἀφοῦ θὰ εἶναι πιά μέλη της. Ἡ κοινότητα διακρίνεται γιὰ σιγουριὰ γιὰ τὴ δικὴ της σωτηρία, γιὰ σταθερὴ στάση ἐναντι τοῦ Χριστοῦ πάντα, μὰ κυρίως σὲ περιόδους θλίψης καὶ δοκιμασιῶν. Εἶναι ἐσχατολογικὰ θετικότερα προσανατολισμένη καὶ βρίσκεται σὲ συνεχῆ σχέση κοινωνίας μὲ τὸν Χριστό, μέσα στὴν ὁποία νοιώθει ἐν ταπεινώσει ἀσφαλῆς.

Ἡ πεμπουσία τῶν ὄσων πολὺ θετικῶν ἀναφέρει ἡ ἐπιστολὴ γιὰ τὴν κοινότητα τῆς Φιλαδέλφειας θὰ μπορούσε νὰ διατυπωθεῖ ὡς ἐξῆς: Ἡ «*ἐν ταπεινώσει*» σιγουριὰ στὴ διακονία μας καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ ἐξασφαλίζεται ὅταν στηρίζεται στὴν δύναμη τοῦ σταυροῦ καὶ ὄχι στὸ κοσμικὸ «*ἔχειν*» μας. Καὶ περαιτέρω: ἡ ἐν Χριστῷ βεβαιότητα γιὰ τὴ δικὴ μας σωτηρία ὀδηγεῖ στὴ συνεχῆ καὶ ἀνυπόκριτη ἱεραποστολὴ (=μαρτυρία-ὁμολογία τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ὅλο τὸν κόσμο). Κριτήριό τοῦ ἀληθινοῦ μαθητῆ εἶναι νὰ ὀδηγήσει καὶ ἄλλους στὸν διδάσκαλο Χριστό.

²⁷ Ἀποκ. 3,9. Μὲ τοὺς ἴδιους ὅρους χαρακτηρίζει ὁ Ἰωάννης τοὺς Ἰουδαίους τῆς Σμύρνης (Ἀποκ. 2,9).

η . Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λαοδικείας

(Ἀποκ. 3,14-22)

Τὸ κείμενο

14 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἄμην, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ·

15 οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς ἢς ἢ ζεστός

16 οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

17 ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρειάν ἔχω, - καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός, -

18 συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσης, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλη καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον ἵνα ἐγχρίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου ἵνα βλέπῃς.

19 ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον.

20 ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐὰν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

21 Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ ἐγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

22 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Σχόλιο

Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Λαοδίκειας, (κέντρο χρημάτων καὶ παραγωγῆς φαρμάκων, μὲ ὀνομαστή ἰατρικὴ σχολὴ καὶ δὴ ὀφθαλμολογίας, μὲ ἐργαστήρια περιφίμων λινῶν κ.λ.π.) γνωρίζουμε ἕνα ἀκόμη ἀρνητικὸ μοντέλο ἱερατικῆς διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς: μιὰ κοινότητα ψυχρὴ καὶ χλιαρὴ. Πρόκειται γιὰ κοινότητα ποὺ δὲν ἦταν πνευματικὰ πυρακτωμένη ὡς ὄφειλε ²⁸ ἀλλὰ στερημένη ἀπὸ θυσιαστικὴ ἀγάπη καὶ διάθεση μαρτυρίου. Μιὰ κοινότητα ὑπαρξιακὰ διχασμένη. Ἡ στάση τῆς δὲν ἦταν ἕνα σαφὲς «ναὶ» οὔτε ἕνα σαφὲς «ὄχι» ἔναντι τοῦ Χριστοῦ.

Σὲ θεωρητικό-θεολογικὸ ἐπίπεδο ἡ κοινότητα δὲν κατηγορεῖται μὲν γιὰ γνωστικὲς ἐπιρροές, οὔτε γιὰ ἀνοχὴ μίας ψευδοπνευματοκρατίας, ζεῖ ὅμως μέσα στὴν αὐτοϊκανοποίηση, αὐτοεκδούλευση, καὶ αὐτοειδωλοποίηση, ὅπου καὶ ἀναπαύεται. Μέσα στὸ οἰκονομικὸ «ἔχειν» τῆς μπερδεύει καὶ ἐξισώνει τὰ παρόντα μὲ τὰ αἰώνια. Εἶναι ἀσφαλισμένη κοσμικὰ καὶ πιστεύει ὅτι κατ' ἐπέκταση εἶναι διευθετημένη καὶ πνευματικὰ, γι' αὐτὸ καὶ διακατέχεται ἀπὸ αἶσθημα ἐπάρκειας. Χωρὶς ἐσχατολογικὸ φρόνημα καὶ ἐσχατολογικὸ προσανατολισμό, ἐγκλωβισμένη στὸ παρόν, οὐσίαστικὰ εἶναι, ὅπως θὰ πεῖ τὸ κείμενο, ταλαίπωρη, ἐλεεινὴ, πτωχὴ, τυφλὴ καὶ γυμνή.

Θὰ λέγαμε, συμπυκνώνοντας τὰ προηγούμενα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Λαοδίκειας, μὲ τὴ συμπεριφορὰ τῆς, μᾶς βοηθάει νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἡ ἱερατικὴ διακονία καὶ γενικότερα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ποὺ στὸ βάθος τους χαρακτηρίζονται ἀπὸ αὐτοϊκανοποίηση, αὐτοεκδούλευση καὶ αὐτοειδωλοποίηση, δὲν ἐξασφαλίζουν τὸ «ἐν Χριστῶ» «εἶναι» μας. Μᾶς διευθετοῦν μόνο κοσμικὰ καὶ ἐνθαδικὰ. Ὅμως, ἕνα τέτοιο παρόν, χωρὶς ἐσχατολογικὸ προσανατολισμό, εἶναι ἀπελπιστικὰ φτωχὸ καὶ χωρὶς συνέχεια.

²⁸ Βλ. Ρωμ. 12,11. Πρ. Ἀποστ. 18,25.

θ. Γενική ἐκτίμηση τῶν τρόπων διακονίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς στίς ἑπτὰ κοινότητες

Θεωρώντας συνολικὰ καὶ ὄχι πιά ἐπὶ μέρους τὶς ἑπτὰ ἐπιστολὲς πρὸς τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους καὶ τὶς ἑπτὰ ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες τῆς Δ. Μ. Ἀσίας θὰ μπορούσαμε, σὲ σχέση μετὰ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, νὰ διατυπώσουμε τὶς ἐξῆς ἀκόμη βασικὲς παρατηρήσεις:

Τὰ δεδομένα τῆς Ἀποκάλυψης καὶ μάλιστα τῶν κεφαλαίων 2 καὶ 3 ὡς πρὸς τὴν ἱερατικὴν προσωπικότητα, τὴν ἱερατικὴν διακονίαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων ἐκφράζουν μὲ προφητικὴ ἐνάργεια τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε τῆς ἐποχῆς ποὺ γράφεται ἡ Ἀποκάλυψη (τέλος 1^{ου} αἰ.) εἴτε διαχρονικά. Ὅπως δείχνει ἡ κατάστασις τῶν κοινοτήτων τῆς Δ. Μ. Ἀσίας συχνὰ τὰ τρία αὐτὰ δὲν λειτουργοῦν σὲ ἀπόλυτα ἰδεώδη μορφή, ἀλλὰ καὶ σπάνια εἶναι ἀπολύτως ἀχρειωμένα. Στὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας συνυπάρχει συνήθως μαζὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἡ ἁμαρτία ὡς ἀνθρώπινη ἀστοχία, ὅπως στίς περισσότερας ἀπὸ τὶς ἑπτὰ κοινότητες τῆς Δ. Μ. Ἀσίας, ὅπου ὁ ἔπαινος συνυπάρχει μετὰ τὸ ψόγο.

Τὰ ἰδανικὰ πρότυπα διακονίας καὶ ἡ ἰδεώδης ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ εἶναι αὐτὸ ποὺ ὁραματιζόμεσθε, ποὺ λαχταροῦμε, ἀλλὰ ποὺ πετυχαίνουμε δύσκολα καὶ ὄχι πάντα. Τὸ ἰδεώδες τῆς ἱερατικῆς διακονίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς δὲν εἶναι μὲν οὐτοπία, καθολικὰ ὅμως συμπίπτει μόνο μετὰ τὰ ἔσχατα. Αὐτὸ τὸ ἰδεώδες ἔρχεται ἐντὸς τῆς ἱστορίας καὶ ὑπάρχει μέσα σ' αὐτὴν στὸ βαθμὸ ποὺ ἡ ἱστορία μας καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ ἔχει σφραγιστεῖ ἀπὸ τὴν ἐσχατολογικὴν πραγματικότητα καὶ ἔχει μπολιαστεῖ σ' αὐτή. Τὰ ἔσχατα νοοῦνται ἐδῶ ὄχι ὡς χρόνος ἀλλὰ ὡς στάσις ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς πολιτῶν ὄχι τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀλλὰ πολιτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Βασικό μήνυμα τῆς Ἀποκάλυψης εἶναι ἡ ἀνάγκη συνεχοῦς μετάνοιας καὶ πνευματικοῦ ἀγῶνα γιὰ διόρθωση καὶ βελτίωση αὐτοῦ ποὺ ὑπάρχει ἐδῶ καὶ τώρα. Αὐτὰ τὰ δυὸ στοιχεῖα, ἡ μετάνοια καὶ ὁ ἀγῶνας, εἶναι λοιπὸν τὸ ζητούμενο· ἀποδεικνύονται μάλιστα ἰσχυρότερα τῆς ὅποιας πτώσης μας ἢ τῆς ἁμαρτίας μας.

Τὸ μεγάλο καὶ ἐπικίνδυνο πρόβλημα τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀποκάλυψης καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ προφήτη Ἰωάννη φαίνεται ὅτι σχετίζονται μὲ τὸ σφετερισμὸ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀπολύτου ἀπὸ τὸ σχετικὸ, τοῦ ἀληθινοῦ ἐκ μέρους τοῦ κάλπικου καὶ κακέκτυπου, ποὺ συνέβαινε τότε καὶ συμβαίνει συχνὰ στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου καὶ φυσικὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐννοῶ : Σφετερισμὸ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Χριστοῦ ἐκ μέρους τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Στὴ θρησκευτικοποιημένη της μορφή ἡ Ρωμαϊκὴ πολιτικὴ ἐξουσία ἐνεργοῦσε, κατὰ τὰ χρόνια συγγραφῆς τῆς Ἀποκάλυψης- καὶ δὲν παύει νὰ συμπεριφέρεται ἔτσι συχνὰ ὡς σήμερα - ὡς σωσίας τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα τοῦ Χριστοῦ, σφετεριζόμενη τὰ ἀποκλειστικά του δικαιώματα πάνω στὸν ἄνθρωπο. Αὐτὸ θὰ πεῖ ὅτι ἀπαιτοῦσε καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὅ, τι ἀπαιτεῖ ἀπὸ αὐτόν, δικαιολογημένα ὅμως, ὁ Χριστός, αὐτὸς ποὺ σταυρώθηκε γιὰ τὸν κόσμο. Πιὸ συγκεκριμένα, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἀπαιτοῦσε λατρεία, ὑπακοή ἄνευ ὄρων, ἔλεγχο ἐν παντί, πλήρη ἐξάρτηση τῶν ὑπηκόων της. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπαιτοῦσε ὡς Χριστός, ξένος ὅμως καὶ ἀμέτοχος σταυροῦ καὶ θυσίας. Πρόκειται συνεπῶς γιὰ ἓνα ἀντεστραμμένο Χριστό, ξένο σταυροῦ, δηλαδή ἀντίχριστο ποὺ μάχεται τὴν ἀλήθεια καὶ σφετερίζεται τὰ δικαιώματα τοῦ ἐσφαγμένου ἀρνίου/Χριστοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀρνεῖται στὴ συνέχεια καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄν ὁ ἀναγνώστης τῆς Ἀποκάλυψης προσέξει θὰ διαπιστώσει ὅτι ὁ Ἰωάννης στὸ ἔργο του πολεμᾷ μὲ ἔξυπνο ἀλλὰ δυναμικὸ τρόπο καὶ τὴν προπαγανδιζόμενη ἀπὸ τὸ κρατικὸ ἱερατεῖο αὐτοκρατορικὴ λατρεία καὶ τὴ

ψευδοπροφητεία, ὡς κακέκτυπα τῆς γνήσιας λατρείας τοῦ ἔσφαγμένου ἀρνίου /Χριστοῦ.

Πιὸ ἐπικίνδυνος καὶ δυσδιάκριτος βεβαίως εἶναι ὁ σφετερισμὸς τῆς ἀπόλυτης ἐξουσίας καὶ κυριαρχίας τοῦ Χριστοῦ μέσα στὶς ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες. Στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο ὁ σφετερισμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Χριστοῦ στὰ χρόνια τῆς Ἀποκάλυψης φαίνεται ὅτι ἐκδηλωνόταν μὲ δύο μορφές: πρῶτον ὡς σφετερισμὸς τοῦ γνήσιου προφητικοῦ πνεύματος, ἐκ μέρους κάποιων ψευδοπνευματοκρατῶν καὶ ψευδοπροφητῶν καὶ δεύτερον ὡς σφετερισμὸς τῆς μοναδικότητας τοῦ Χριστοῦ, ἐκ μέρους κάποιων ποὺ ὑπερεκτιμοῦσαν πρόσωπα ἢ ἄλλα μεγέθη περισσότερο ἀπὸ ὅσο τὸν ἴδιο τὸν Χριστό.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη μορφή, τὸ σφετερισμὸ δηλαδὴ τοῦ γνήσιου προφητικοῦ πνεύματος ἐκ μέρους ψευδοπροφητῶν νὰ διευκρινίσουμε ὅτι, ὡς φαίνεται, δίπλα στὴ γνήσια προφητεία δοῦναι στὰ χρόνια συγγραφῆς τῆς Ἀποκάλυψης ἢ κάλπικη, ἢ ψευδεπίγραφη, ἢ θολὴ ψευδοπροφητεία, ποὺ θαμπώνει καὶ πλανᾷ. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ πολεμικὴ ποὺ ὁ γνήσιος προφήτης Ἰωάννης ἀσκεῖ ἐναντίον δύο ἀρχέτυπων τῆς ψευδοπροφητείας, τοῦ Βαλαὰμ καὶ τῆς Ἰεζάβελ καὶ ἡ συχνὴ (ἑπτὰ φορές) καὶ μὲ ἐπίταση πρόσκλησή του πρὸς τὶς κοινότητες νὰ ἀκοῦνε καὶ νὰ προσέχουν τὸ Πνεῦμα ποὺ λαλεῖ στὶς ἐκκλησίες καὶ ὄχι τὴν κάθε λογῆς θολὴ ψευδοπροφητεία. Μόνο μία ἱεροσύνη μὲ χαρισματικὴ –προφητικὴ διάσταση καὶ μιὰ κοινωτικὴ ζωὴ ποὺ ἀφουγκράζεται τὸν προφητικὸ - πνευματικὸ λόγο ταιριάζει στὴν ἀλήθεια καὶ στὴ φύση τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τὴ δεύτερη μορφή, τὸ σφετερισμὸ δηλαδὴ τῆς μοναδικότητας τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, νὰ διευκρινίσουμε τὸ ἑξῆς: Ὁ Ἰωάννης τὴ μορφή αὐτοῦ τοῦ σφετερισμοῦ τὴ βλέπει νὰ συμβαίνει ἀκόμη καὶ σὲ σχέση μὲ τὰ πιὸ πνευματικὰ κτιστὰ μεγέθη, τοὺς ἀγγέλους. Γιὰ νὰ τὸ κατανοήσουμε αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι πέντε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους τῶν κοινοτήτων, παραληπτές τῶν ἑπτὰ ἐπιστολῶν, ψέγονται

καὶ μάλιστα μὲ δριμύτητα. Αναρωτιέται κανείς: πῶς νοεῖται αὐτὸς ὁ ψόγος πρὸς τοὺς ἀγγέλους; Εἶναι δυνατόν νὰ σφάλλουν οἱ ἄγγελοι; Ἡ ἀπάντηση-ἔτσι ἀπλᾶ-εἶναι: Δὲν σφάλλουν οἱ ἄγγελοι. Ἄλλωστε, ὁ Ἰωάννης δὲν θὰ μπορούσε νὰ στείλει ἐπιστολὲς σὲ ἀγγέλους. Αὐτοὶ ποὺ προφανῶς σφάλλουν εἶναι κάποιοι πιστοὶ μέσα στὶς κοινότητες, οἱ ὁποῖοι ὑπερεκτιμοῦσαν τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς θεωροῦσαν ὑπέρτερους ἀκόμη καὶ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ ἡ ὑπερεκτίμηση τῶν ἀγγέλων στὴν περιοχὴ τῆς Δ. Μ. Ἀσίας γινόταν ἀπὸ παλιὰ καὶ σὲ μεγάλη ἔκταση. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν κριτικὴ ποὺ ἀσκεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν ὑπερεκτίμηση αὐτῆ στὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ του²⁹. Τὴν ἴδια ὑπερεκτίμηση συναντᾶμε καὶ στὸ φιλοσοφικοθεολογικὸ σύστημα τῶν Γνωστικῶν³⁰, οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν τοὺς ἀγγέλους «κοσμοποιούς», κατέχοντες στὴν πνευματικὴ ἱεραρχία ἀνώτερη θέση ἀπὸ αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὅτι στὴν περιοχὴ ἄκμαζε ἡ ἀγγελολατρία καὶ πολὺ ἀργότερα, τὸ πληροφοροῦμεθα καὶ ἀπὸ μεταγενέστερες πηγές, ὅπως λ.χ. ἀποφάσεις συνόδων³¹. Ἡ ὑπερεκτίμηση, λοιπόν, τῶν ἀγγέλων ἐκ μέρους τῶν πιστῶν σχετικοποιοῦσε τὸ ἀπόλυτο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἀποδίδοντας, συνεπῶς, ὁ Παῦλος σφάλματα στοὺς ἀγγέλους οὐσιαστικὰ κατηγορεῖ τὴν τάση κάποιων μελῶν νὰ τοὺς ὑπερεκτιμοῦν εἰς βᾶρος τῆς μοναδικότητος τοῦ Χριστοῦ. Καταλαβαίνει κανείς ὅτι, ψέγοντας ὁ Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη τοὺς ἀγγέλους, μᾶς λέει σὲ ὅλους τοὺς τόνους : στὴν Ἐκκλησία δὲν χωροῦν αὐθεντίες καὶ ἐξουσίες πέραν τοῦ Χριστοῦ. Πολὺ περισσότερο δὲν χωροῦν σωσίεις ἢ σφετεριστές. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἀπόλυτο πρόσωπο.

²⁹ Κολ. 2,18. Γιὰ περισσότερα βλ. Ἰ. Καραβιδόπουλος, *Οἱ ἐπιστολὲς πρὸς Ἐφεσίους, Φιλιππισίους, Κολοσσαεῖς, Φιλήμονα, Θεσσαλονίκη* 1992² σ. 485-487.

³⁰ Βλ. τὴ μελέτη μας «ὁ ἀντιγνωστικὸς χαρακτῆρας τῆς Ἀποκάλυψης» στὴ συλλογὴ ἄρθρων μας μὲ τίτλο: *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη. Ἑρμηνευτικὰ καὶ θεολογικὰ Μελετήματα Α'*, Θεσσαλονίκη 2005, σ.123-158.

³¹ Στὸν λε' κανόνα τῆς ἡ Σύνοδος τῆς Λαοδικείας (360 μ.Χ.) καταδικάζει τὴ λατρεία τῶν ἀγγέλων. Στὰ ὑπομνήματα στὴν Ἀποκάλυψη μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς ἀρχαιολογικὰ στοιχεῖα (π.χ. παλιὲς ἐπιγραφές ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μ. Ἀσίας) ποὺ ἀποτελοῦν ἐνδείξεις γιὰ λατρεία θείων ἀγγέλων κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Βλ λ.χ. τὸ ὑπόμνημά του J. Roloff, *Die Offenbarung des Johannes*, Zürich 1984, σ 46.

Καὶ οἱ «πνευματικότερες» μορφές, τὰ ἀγγελικὰ ὄντα, ὅταν λειτουργοῦν, ἐξαιτίας λαθῶν τῶν μελῶν τῆς Εκκλησίας, σὲ βάρος τοῦ μοναδικοῦ Κυρίου τῆς, τοῦ Χριστοῦ, ἐλέγχονται. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι δύο φορές³² ἀποτρέπεται (βλ. «ὄρα μὴ» = μὴ πρὸς Θεοῦ) μὲ ἀπόλυτο τρόπο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης ἀπὸ προσκύνηση ἀγγέλου. Τέλος, δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι στὴν παράσταση τοῦ 1,16 καὶ 20 ὁ Χριστὸς κρατεῖ στὰ χέρια του, ἄρα ὑπὸ τὴν ἐξουσία του, ὅ,τι μπορεῖ νὰ τὸν ὑποκαταστήσει σὲ σὺννειδήσεις τῶν πιστῶν: ἀστέρια καὶ ἀγγέλους. Στὴν ἐν λόγω παράσταση ἐξισώνονται καὶ τίθενται ὑπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ ἀγγέλου καὶ ἀστέρες, δύο μεγέθη ποὺ στὸν ἑλληνικὸ³³ ἀλλὰ καὶ ἰουδαϊκὸ κόσμῳ³⁴ συχνὰ κατανοήθηκαν ὡς προσωποποιήσεις τῶν δυνάμεων ποὺ κυριαρχοῦν στὸν κόσμῳ ἢ γενικὰ ὡς θεϊκὰ ὄντα ποὺ διεκδικοῦν λατρεία. Τὸ μήνυμα τῆς παράστασης εἶναι ἰσχυρό: Ὁ Χριστὸς κρατᾷ ὅλη τὴν κτίση καὶ πολὺ περισσότερο τὴν Ἐκκλησία στὰ χέρια του. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσει («καὶ οὐχ ἄρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου³⁵»), ἀλλὰ καὶ κανεὶς δὲν τὴν ἐξουσιάζει πέραν αὐτοῦ.

Πιο πάνω, ὅπως ἔγινε φανερό, ταυτίσαμε τοὺς ἀγγέλους τῶν ἑπτὰ κοινοτήτων μὲ τοὺς πραγματικοὺς ἀγγέλους καὶ εἶπαμε ὅτι κατηγορώντας τοὺς συμβατικά, ὁ Ἰωάννης θέλει νὰ διαφυλάξει τὸν ἀπόλυτο καὶ μοναδικὸ ρόλο τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν Ἐκκλησία. Τὸ ἴδιο θὰ λέγαμε κι ἂν ὑπὸ τοὺς ἀγγέλους δοῦμε - κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο βεβαίως διαφωνοῦμε - εἴτε τοὺς ἐπισκόπους εἴτε κάποιο ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα. Καὶ διαφωνοῦμε γιὰτι σὲ μιὰ τέτοια ἐρμηνεία, ἐκτός του ὅτι δὲν δικαιώνεται γλωσσικὰ³⁶, παραμένουν ἀναπάντητα πολλὰ ἐρωτήματα : λ.χ. ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη του ὅτι πέντε ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους ψέγονται καὶ μάλιστα δριμύτατα, ἀναρωτιέται κανεὶς: πότε πρόλαβε τὸ 70% τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀλλοιώθηκε σὲ τόσο βαθμὸ

³² Ἀποκ. 19,10.22,8.9.

³³ Κολ. 2,18.

³⁴ Αἰθ. Ἐνώχ 21,3.4.5.14,18.

³⁵ Ἰω. 10,28.

³⁶ Στὲς πηγές ὁ ὄρος «ἄγγελος» δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς τίτλος ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος.

μέσα σὲ δύο-τρεῖς δεκαετίες! Κάποια βέβαια λύση τῆς ἀπορίας αὐτῆς θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει ἡ σκέψη ὅτι μέσα σὲ ἕνα κλίμα ἔντονης καὶ πολυμέτωπης πολεμικῆς κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων³⁷ εἶναι ἴσως δυνατὴ ἡ ἀλλοίωση τοῦ φρονήματος ἢ ἡ χαλάρωση ἢ ἡ ἔκπτωση ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη καὶ πράξη. Κάποια ἄλλη σκέψη ποὺ ἱκανοποιεῖ ἴσως τὴν ἀπορία μας εἶναι ὅτι τὰ ἀπαισιόδοξα αὐτὰ στατιστικὰ ἀντανაკλοῦν ὄχι τὸ παρὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν γραφόταν δηλαδὴ ἡ Ἀποκάλυψη, ἀλλὰ ὅλη τὴν μελλοντικὴ πορεία τῆς ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ὅμως, κάποια ἄλλα ἐρωτήματα βρίσκουν ἀκόμα πιὸ δύσκολα ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση ἂν θελήσουμε νὰ ταυτίσουμε τοὺς ἀγγέλους μὲ ἐπισκόπους, ὅπως λ.χ. : γιατί νὰ ψέγεται ὁ ἐπίσκοπος γιὰ παραπτώματα γιὰ τὰ ὁποῖα βαρύνονται μέλη τῶν κοινοτήτων ἢ νὰ ἐπαινεῖται γιὰ ἐπιτεύγματα μελῶν τῆς Ἐκκλησίας; Δύσκολα ἀπαντᾶται καὶ τὸ ἐρώτημα : πῶς ὁ Χριστὸς θὰ συνιστοῦσε μετάνοια, ἐγρήγορηση καὶ ἄλλες πνευματικὲς ἐπιδόσεις μόνο σὲ ἕνα πρόσωπο καὶ ὄχι στὸ σύνολο τῆς Ἐκκλησίας ἢ πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἐναλλαγὴ τῶν προσώπων, καθὼς ὁ Ἰωάννης ἄλλοτε ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἄγγελο σὲ δεῦτερο ἐνικὸ πρόσωπο καὶ ἄλλοτε σὲ δεῦτερο πληθυντικό; Σὲ κάθε περίπτωση κι ἂν ὑπὸ τοὺς ἀγγέλους νοοῦνται ἐπίσκοποι ἢ ἄλλοι φορεῖς ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων πάλι ὁ Ἰωάννης, μὲ τὸν ψόγο ποὺ τοὺς ἀπευθύνει, μιὰ ἀλήθεια ὑπογραμμίζει : ὅπως καὶ οἱ πνευματικότερες μορφές, οἱ ἄγγελοι, ἔτσι καὶ οἱ ἐκκλησιαστικότεροι θεσμοὶ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῦνται σφετεριστικὰ σὲ βᾶρος τοῦ μοναδικοῦ Κυρίου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ μεγέθη,

³⁷ Ἡ πολεμικὴ αὐτὴ προερχόταν α) ἀπὸ τὴν Ρωμαϊκὴ πολιτικὴ ἐξουσία μὲ τοὺς ποικίλους κατασταλτικὸς μηχανισμούς τῆς καὶ κυρίως μὲ τὴν προπαγανδιζόμενη αὐτοκρατορικὴ λατρεία-ὑποκατάστατο καὶ χλεῦη τῆς λατρείας τοῦ ἀρνίου/Χριστοῦ, β) ἀπὸ τὶς Ἰουδαϊκὲς κοινότητες μὲ τὴν συκοφαντικὴ πολιτικὴ κατὰ τῶν Χριστιανῶν γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης τοὺς ἀποκαλεῖ «*συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ*», γ) ἀπὸ τὸν ἀκμάζοντα στὴν Δ. Μ. Ἀσία Γνωστικισμὸ μὲ τὴν πολυκέφαλη ἰδεολογία του, δ) ἀπὸ τὴν ἔρπουσα ψευδοπροφητικὴ κίνηση στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἰδίων τῶν κοινοτήτων καὶ ε) ἀπὸ ἄλλα πολλὰ μέτωπα, ὅπως λ.χ. τὴ μαγεία.

ὅταν φανερὰ ἢ καμουφλαρισμένα παρεμβαίνουν μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν πιστῶν τόσο καὶ ἔτσι ὥστε νὰ σκιάζεται ἢ νὰ κρύβεται τὸ ἀπόλυτο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, στὴν πράγματι-κότητα τελοῦμε σὲ θανατηφόρα πλάνη. Ὁ Ἰωάννης μὲ προφητικὸ πέλεκυ τέμνει τέτοιες ἀξιώσεις καὶ μὲ προφητικὸ νηστέρι καθαρίζει τὶς σάπιες αὐτὲς συμπεριφορὲς καὶ στάσεις. Κανεὶς καὶ μὲ τίποτα δὲν πρέπει νὰ σχετικοποιεῖ στὴ θεωρία (κάτι ποὺ σπάνια μπορεῖ νὰ γίνεῖ) ἢ στὴν πράξη (κάτι ποὺ γίνεταὶ συχνὰ ἀλλὰ ἀνομολόγητα) τὸ ἀπόλυτο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Ἀπὸ ὅσα περὶ σφετερισμοῦ εἶπαμε προκύπτουν δύο βασικὰ μηνύματα γιὰ τὴν ἱερατικὴ διακονία, ὅπως τὴν ὁραματίζεται ἢ Ἀποκάλυψη : α) ὅτι τὴ σωτηρία ἐγγυᾶται ἢ πίστη στὸ Χριστό, ὄχι ὅποιαδήποτε θεοποιημένα κτιστὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ β) ὅτι μέσα στὶς κοινότητες πρέπει νὰ ἀκούγεται μόνο ὁ προφητικὸς λόγος, ὁ ὁποῖος καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁδηγεῖ ὅλους καὶ ὅλα στὸ ἀπόλυτο καὶ μοναδικὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ ἐφ' ὅλων.

Νὰ παρακολουθήσουμε τώρα, κάπως ἀπὸ κοντὰ, τὶς μορφὲς τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων, ποὺ καθὼς εἶπαμε προσφέρονται προκειμένου νὰ οἰκοδομήσει κανεὶς ἱερατικὰ πρότυπα καὶ κατ' ἐπέκταση πρότυπα ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων.

2. Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι καὶ τὸ ἔργο τους ὡς πρότυπα ἱερατικῆς διακονίας

α. Οἱ μορφές τους, μορφὲς ἱερατικῆς

Ἡ μελέτη τῶν μορφῶν καὶ τοῦ ρόλου τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων μέσα στὴν Ἀποκάλυψη μπορεῖ νὰ

συμπληρώσει κι άλλες ψηφίδες στο πλούσιο ψηφιδωτό της ιερατικής διακονίας και εκκλησιαστικής ζωής που ως τώρα παρακολουθήσαμε, περιδιαβάζοντας τις επιστολές των κεφαλαίων 2 και 3 τής Αποκάλυψης. Είμαι πεπεισμένος ότι οι πρεσβύτεροι έχουν στο ενεργητικό τους κάτι το αποκλειστικά ιερατικό, που τους σφραγίζει. Ο ρόλος τους μέσα στην Αποκάλυψη είναι δηλωτικός τής σημαντικότερης πτυχής τής ιερατικής προσωπικότητας και τής ιερατικής διακονίας. Μαζί με τὰ τέσσερα ζῶα, που είναι προφανῶς οί φέροντες τὸ θεϊκὸ θρόνο ἄγγελοι³⁸, οί εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι κατέχουν σπουδαία θέση και παίζουν συχνὰ κορυφαίους ρόλους μέσα στην Αποκάλυψη και μάλιστα στις ἀλλεπάλληλες λειτουργικές της σκηνές:

Πῶς ὅμως συνδέουμε τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους με τὴν ιερατικὴ διακονία; Νομίζουμε ὅτι τὶς μορφές αὐτές, ἔργο τῶν ὁποίων στην Αποκάλυψη είναι ἡ δοξολόγηση και ἡ προσκύνηση τοῦ Θεοῦ, ὁ συγγραφέας παραλληλίζει με τὶς εἴκοσι τέσσερις πατριές, στις ὁποῖες ὁ Δαυὶδ διαίρεσε ὅλους τοὺς ἱερεῖς και Λευῖτες τοῦ Ναοῦ, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσει μιὰ ἀπρόσκοπτη διακονία και κυρίως μιὰ ἀσίγητη λατρεία και δοξολογία τοῦ Θεοῦ στο ναό³⁹. Ἡ τάξη αὐτή, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἰώσηπος⁴⁰, τηρήθηκε μέχρι τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ και τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.

Μὲ αὐτὲς μᾶλλον τὶς εἴκοσι τέσσερις πατριές θὰ πρέπει νὰ παραλληλίσει κανεὶς τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους κι ὄχι με ἄλλες μυθολογικές, ἀστρικές, βαβυλωνιακῆς ἔμπνευσης μορφές ἢ ζῶδια, ὅπως θέλουν ὅσοι ἐρμηνευτὲς βρίσκουν στην περίπτωση μας θρησκευτολογικὲς ἐπιδράσεις. Μὰ και νὰ τοὺς ἀντιστοιχίσει κανεὶς, ὅπως ἐπιχειροῦν κάποιοι ἄλλοι ἐρμηνευτὲς, με οὐράνιο δικαστικὸ ἢ συμβουλευτικὸ σῶμα, κατὰ

³⁸ Για τὶς ἀπόψεις ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν τεσσάρων ζῶων βλ. τὴ μελέτη μας *Λειτουργικὲς σκηνές και ὕμνοι στην Αποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 125-128.

³⁹ Βλ. Α' Παραλ. 24,5 ἐξ και 25,9-31.

⁴⁰ Ἰωσήπου Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία VII,147.

τὸ πρότυπο τέτοιων συμβουλευτικῶν σωμάτων σὲ αὐτοκρατορικές αὐλές, εἶναι ἄτοπο. Πουθενὰ στὴν Ἀποκάλυψη οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι δὲν ἀσκοῦν οἱ ἴδιοι διοικητικό-ἐξουσιαστικὸ ἔργο οὔτε δικάζουν τοὺς ἀνθρώπους οὔτε συμβουλεύουν τὸν Θεὸ⁴¹. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπλὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα μέσα σὲ ἓνα ἔργο μὲ τόσο πόνο, θλίψη καὶ πυκνότητα νοημάτων.

β. Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι : κάτοπτρα τοῦ Θεοῦ

Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι στὴν κοσμική-συμπαντική λειτουργία (κεφάλαια 4 καὶ 5), στὴν ὁποία μετέχουν ἐνεργά, εἶναι, ὅπως καὶ ὁ Θεός, ἔνθρονοι σὲ εἴκοσι τέσσερις θρόνους «κυκλόθεν τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ», περιβεβλημένοι «ἐν ἱματίοις λευκοῖς» καὶ φέροντες «ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς⁴²». Θὰ ἔλεγε κανεὶς μοιάζουν μὲ ἀληθινὰ κάτοπτρα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ στίς ὑπάρξεις τους ἀντικατοπτρίζεται ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἐνσωματωμένοι στὴ μιὰ Ἐκκλησία κεκοιμημένων καὶ ζώντων, συγκροτοῦν τὸ δεύτερο χορὸ πὺν περιβάλλει «κύκλω» τὸν καθήμενον, μὲ πρῶτο τὸ χορὸ τῶν τεσσάρων ζώων.

Ὅσο, ὅμως, κι ἂν εἶναι ἐγγὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τελοῦν σὲ μιὰ ζῶσα καὶ διαρκῆ κοινωνία μαζί του καὶ μετέχουν στὴ δόξα του καὶ εἶναι λελαμπρυσμένοι, καὶ ὅπως εἶπαμε κάτοπτρά του, μένουν κτίσματα καὶ ἐντολοδόχοι του. Δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὸ ἐγὼ τους καὶ τὸν ἑαυτὸ τους. Διακονοῦν σὲ ἓνα ἔργο, πὺν ὁ Θεὸς εἶναι τὸ «Α καὶ τὸ Ω»⁴³ κι ὄχι αὐτοί. Παίζουν βασικὸ ρόλο ἀλλὰ σὲ μιὰ λειτουργία, ὅπου πάλι ὁ Θεὸς εἶναι «ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος⁴⁴» καὶ ὄχι αὐτοί.

⁴¹ Γιὰ τίς σπουδαιότερες ἀπόψεις πὺν διατυπώθηκαν ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων στὴν Ἀποκάλυψη βλ. τὴν ἐργασία μας *Λειτουργικὲς σκηνές...*, σ. 128-135.

⁴² Ἀποκ. 4,4.

⁴³ Ἀποκ. 1,8.

⁴⁴ Ἀποκ. 1,17.

γ. Τὸ ἔργο τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων

Τὸ ἔργο τῶν 24 πρεσβυτέρων μέσα στὸ βιβλίον τῆς Ἀποκάλυψης εἶναι :

ι. Ἡ δοξολόγησι καὶ ἡ προσκύνησι τοῦ Θεοῦ

Παρακολουθώντας τις μορφές τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων μέσα στὴν Ἀποκάλυψη, τὸ πρῶτο γιὰ τὸ ὁποῖο βεβαιωνόμαστε εἶναι ὅτι τὸ κύριο ἔργο τοῦς εἶναι ἡ δοξολόγησι καὶ ἡ προσκύνησι τοῦ Θεοῦ⁴⁵. Τὸ προηγούμενο, κάπως ἀναλυτικότερα, σημαίνει ὅτι ἔργο τῶν πρεσβυτέρων εἶναι πρῶτον ἡ ἔκφρασι καὶ ἡ ὁμολογία δόξας (=γνώμης-πίστης) γιὰ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δράσι του μέσα στὴν ἱστορία καὶ δεύτερον ἡ ἐκδήλωσι ὁρατῆς τιμῆς στὸν Θεὸ καὶ ἀναγνώρισι τῆς κυριότητάς του. Τὸ πρῶτο δὲν εἶναι ἀπλὰ μιὰ προφορὰ κάποιων φθόγγων ἢ λέξεων ἢ ἀπαγγελία ἐνὸς «πιστεύω», ἀλλὰ κατάθεσι ἀκλόνητης βεβαιότητάς ἐξ ἐμπειρίας, λόγῳ ἐγγύτητάς καὶ μετοχῆς στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Τὸ δεύτερο πάλι δὲν εἶναι ἀπλὰ κάποια σωματικὴ κάμψις ἢ κίνησι (μετάνοια, γονάτισμα ἢ σταυροκόπημα) μπροστὰ στὸν Θεὸ ἢ στὴν εἰκόνα του, ἀλλὰ στάσι ζωῆς καὶ μόνιμη ἀναγνώρισι τῆς πατρότητάς του καὶ τῶν δωρεῶν του.

Μόλις καὶ πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀπόδοσι δόξας καὶ τιμῆς στὸν Θεὸ δὲν σημαίνει ὅτι αὐτὰ τοῦ λείπουν, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ἔκφρασι χρέους καὶ ἀπόδειξι πνευματικῆς υἰείας τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων καὶ κατ' ἐπέκτασι ἡμῶν. Εἶναι εὐγνώμων ἐπιστροφὴ στὸν δωρεοδότη Θεὸ, αὐτῶν ποὺ πλουσιοπάροχα ἐκεῖνος δίνει στὸν ἄνθρωπο καὶ ἐν προκειμένῳ στὸν ἱερατικὸ διάκονο.

Ἡ προηγούμενη ἀλήθεια περὶτρανα ἀποδεικνύεται σὲ πολλὰ σημεία τῆς Ἀποκάλυψης. Ἐπιλέγουμε, ὅμως, μιὰ σκηνὴ ποὺ περιγράφεται στὸ Ἀποκ 4,10, πάλι στὸ πλαίσιο τῆς

⁴⁵ Ἄς δεῖ κανεὶς τὰ Ἀποκ. 4,10.11. 5,11.14. 7,11. 11,16. 14,3. 19,4 γιὰ νὰ τὸ διαπιστώσει.

συμπαντικῆς-κοσμικῆς, ὅπως τὴν ἀποκαλέσαμε, λειτουργίας. Ὁ Ἰωάννης σημειώνει : «καὶ ὅταν δώσουσι (κάθε φορὰ πού ἀποδίδουν δόξα) τὰ ζῶα (οἱ φέροντες τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι) δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιόν του θρόνου». Ταυτόχρονα μὲ τὴν πράξη αὐτὴ ἀναπέμπουν στὸν Θεὸ ἓνα θαυμάσιο ὕμνο πού ὡς ἀποδέκτη ἔχει τὸν Θεὸ καὶ ὡς περιεχόμενο τὸ δημιουργικὸ του ἔργο. Νομίζω ὅτι ὁ πιὸ καλὸς σχολιασμὸς τῆς ἐνέργειας αὐτῆς τῶν πρεσβυτέρων, νὰ ἀποθέτουν μπροστὰ στὸν Θεὸ τοὺς στεφάνους των, δὲν θὰ ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν εὐχαριστιακὸ μας λόγο «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα». Αὐτὴ ἡ πράξη δὲν εἶναι παρὰ εὐγνώμων ἐπιστροφή τῶν δωρεῶν σὲ ἐκεῖνον πού μᾶς τίς ἔδωσε. Ἐπιστροφή δηλαδὴ στὴν πηγὴ τους. Οἱ πιὸ πάνω διαπιστώσεις σημαίνουν ὅτι ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία τῆς ἱερατικῆς διακονίας μας καὶ ταυτόχρονα ὅ,τι τὴν δικαιώνει δὲν εἶναι παρὰ ἡ εὐγνώμων ἐπιστροφή, λόγῳ καὶ ἔργῳ, στὸν Θεὸ ὅσων λαμβάνουμε ἐξ αὐτοῦ : δηλαδὴ ἐπιστροφή τῆς δόξας, τῆς τιμῆς καὶ τῶν ποικίλων δωρεῶν πού ἐκεῖνος μᾶς παρέχει. Καὶ ἡ ὑψιστὴ δωρεὰ του συνίσταται στὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι πρὸς τὴν κτίση ὅλη, μὲ κορυφαῖο τὸν ἱερέα τῆς ἀνθρώπου, ἀενάως «μεθεκτὸν δώρημα». Θεὸς ὄχι ἀπρόσιτος, ξέμακρος, ἐκτός τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ μεθεκτὸς καὶ προσιτός. Θεὸς «δί' ἡμᾶς» καὶ «μεθ' ἡμῶν».

Ἡ δοξολόγησι τοῦ Θεοῦ, λοιπόν, σημαίνει ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς σχέσης Θεοῦ-κόσμου καὶ ἀντίστροφα. Γιὰ νὰ τὸ κατανοήσουμε αὐτό, ἀδιάσπαστο καθὼς εἶναι μὲ τὴν ἀπονομὴ τιμῆς στὸν Θεό, νὰ μείνουμε στὴν ἴδια συνάφεια, τὴν προηγούμενη. Ἄς ἀκούσουμε τὸν ὕμνο, πού οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι ἄδουν, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν προσκύνησι καὶ τὴν ἀπόθεσι τῶν στεφάνων τους, ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ :

«ἄξιος εἶ,

*ὁ κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν,
λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν,
ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα,
καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν⁴⁶» .*

Ὅπως διαποστῶνει κανεῖς οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι, ἔχοντας ἱερατικὴ συνείδηση καὶ ἀποστολή, δὲν ἐπιστρέφουν, ὅπως εἶπαμε πιὸ πάνω μόνο «τὰ ἑαυτῶν» στὸ δωρεοδότῃ Θεό, ἀλλὰ ἐπιπλέον ἐρμηνεύουν καὶ κατανοοῦν τὸν κόσμον ὡς καρπὸ τῆς δημιουργικῆς τοῦ θέλησης καὶ ἐνέργειας καὶ ὄχι ὡς ἀποτέλεσμα κάποιας ἀπρόσωπης καὶ ἀδήριτης ἀνάγκης. Συνεπῶς, ὁμολογοῦν ὅτι ὁ κόσμος βρῖσκει νόημα ζωῆς ὅταν ἀναφέρεται στὸν Θεό.

Σὲ ἕναν ἐπόμενο ὕμνο, ὁ ὁποῖος ἄδεται πάλι ἀπὸ τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους, ἀπὸ κοινῶ μετὰ τὰ τέσσερα ζῶα, πρὸς τὸ ἐσφαγμένον ἀρνίον/Χριστό, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ παραλαβῆ τοῦ ἑπτασφράγιστου βιβλίου ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀκοῦμε τὴν ἐξῆς καινὴ ᾠδή, ἢ ὁποία μάλιστα συνοδεύεται ἀπὸ κιθάρες, πού κρατοῦν καὶ παίζουν οἱ πρεσβύτεροι:

*«Ἄξιός εἶ,
λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ
ὅτι ἐσφάγης
καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἐν τῷ αἵματί σου
ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους
καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν
βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς
καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς⁴⁷».*

⁴⁶ Ἀποκ. 4,11.

Από τὸ περιεχόμενο τοῦ ὕμνου αὐτοῦ προκύπτει ὅτι ἔργο τῶν πρεσβυτέρων εἶναι ὄχι μόνο ἡ ἑρμηνεία καὶ ἡ κατανόηση τῆς πρώτης δημιουργίας ὡς ἔργου τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ ἑρμηνεία-ἐξαγγελία τοῦ ἀναδημιουργικοῦ ἔργου, ποῦ ἐπιτέλεσε καὶ ἐπιτελεῖ ὁ Χριστός.

Απὸ τὰ παραπάνω φαίνεται ὅτι ἔργο τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων, εἶναι ἡ δοξολογία καὶ ἡ προσκύνηση τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ θὰ πεῖ : ὀρθὴ πίστη καὶ γνώση τοῦ ἐν Χριστῷ ἔργου τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμο, ἐξαγγελία καὶ ὁμολογία αὐτῆς τῆς γνώσης καὶ εὐγνώμων ἀναφορὰ καὶ ἀναγωγή αὐτοῦ τοῦ κόσμου στὴν πηγὴ του, τὸν Θεό. Ὅλα αὐτὰ σὲ ἓναν ἀπόλυτο βαθμὸ καὶ μάλιστα σὲ μιὰ δοξολογικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ μορφὴ λατρείας.

ii. Τὸ κοσμικὸ ἐνδιαφέρον.

Τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς πρώτης καὶ κύριας πτυχῆς τοῦ ἔργου τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων ἀποτελεῖ τὸ οὐσιαστικὸ καὶ συνεχὲς ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὸν κόσμο. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ δοξολόγηση καὶ ἡ προσκύνηση τοῦ Θεοῦ ἐμπεριέχει καὶ τὸ γνήσιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν κόσμο. Αὐτὸ θὰ πεῖ ὅτι οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι δὲν ζοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό τους οὔτε σὲ μιὰ μονοδιάστατη σχέση μὲ τὸν Θεό. Απὸ τὸν οὐρανὸ τελοῦν σὲ σχέση ἀμοιβαιότητος μὲ τὸν κόσμο καὶ μετέχουν στὴν ἱστορία καὶ τὴν πορεία του. Ἡ οὐράνια λατρεία, στὴν ὁποία μετέχουν μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ ὅλους τοὺς δοξασμένους ἀνθρώπους, δὲν εἶναι μιὰ αἰθέρια καὶ ἐξαὐλωμένη μονοδιάστατη ἰδιωτικὴ (γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους) λειτουργία, ποῦ τελεῖται κάποιες ὥρες τῆς ἑβδομάδας στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀσίγητη λειτουργία μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο, γιὰ τὸν κόσμο, γιὰ τὴν ἱστορία του. Ἔτσι ἀποδίδουν δόξα στὸν Θεὸ ἀγκαλιάζον-

⁴⁷ Αποκ. 5,9.10.

τας τὰ ἔργα του, ἐπιδεικνύοντας ἔγνοια γιὰ τὰ κτίσματά του, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ στερηθοῦν τὶς ζωογόνες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ καὶ παραμορφωθοῦν. Εἶναι ἐνδεικτικὸ πόσο ἐπιμένει ἡ Ἀποκάλυψη στὴν ἀλήθεια ὅτι ἡ κτίση μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ ἀλλοιωτικὴ πορεία καὶ παραμορφώνεται. Χάνει τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἀλλὰ καὶ τὴ λειτουργικότητά της. Οἱ ἀλλεπάλληλες πληγές ποὺ πλήττουν τὴν κτίση, αὐτὴν τὴν παραμόρφωση ἐπιθυμοῦν νὰ δείξουν ὡς συνέπεια τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ τὴν προλάβουν ἢ νὰ τὴν διορθώσουν μὲ τὴ μετάνοια.

Ὅμως, τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πρεσβυτέρων τῆς Ἀποκάλυψης κατέχει ἡ θλιβόμενη, διωκόμενη καὶ παλαίουσα ἐντὸς τοῦ κόσμου Ἐκκλησία, ἡ ὁποία πρέπει νὰ νικήσει διὰ σταυροῦ τὸν κόσμο. Ἔτσι, στὸ Ἀποκ 5,8 τοὺς βλέπουμε νὰ φέρουν τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων πρὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐνας ἐξ αὐτῶν παρηγορεῖ, ὅπως εἶδαμε, τὸν ὄρωντα Ἰωάννη, ὅταν αὐτὸς εἶναι λυπημένος γιὰ τὴν μὴ εὕρεση ἀξίου νὰ παραλάβει καὶ νὰ ἀνοίξει τὸ ἑπτασφράγιστο βιβλίο λέγοντάς του «μὴ κλαῖε» καὶ ἀνακοινώνοντάς του ὅτι αὐτὸς ποὺ εἶναι τελικὰ ἀξίος νὰ τὸ κάνει εἶναι «ὁ λέων ἐκ φυλῆς Ἰούδα»⁴⁸, τὸ ἐσφαγμένον ἀρνίον. Ἐνας, πάλι, ἐξ αὐτῶν ἐρμηνεύει στὸν ἀγωνιοῦντα καὶ μὴ γνωρίζοντα Ἰωάννη μιὰ ὄραση ποὺ ἀναφέρεται στὸ αἷμα καὶ στὸ μαρτύριο τῆς διωκόμενης ἐκκλησίας⁴⁹. Τὸν ξεναγεῖ, ὡς γνώστης, στὰ ἀπόρητα. Τοῦτο τὸ τελευταῖο, ἡ χειραγωγία καὶ ἡ μύηση τῶν ἀδελφῶν στὴ σταυρικὴ φύση τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὰ ἀόρητα, κι ἂν δὲν εἶναι πρῶτιστο ἔργο διακονίας! Προϋποθέτει, ὅμως, γνώση ἐξ ἐμπειρίας.

Τελειώνοντας τὴν τηλεγραφικὴ αὐτὴ ἀναφορὰ στοὺς πρεσβυτέρους καὶ στὸ ἔργο τους θὰ ἔλεγα συμπερασματικὰ ὅτι

⁴⁸ Ἀποκ. 5,5.

⁴⁹ Ἀποκ. 7,13-16.

ή περίπτωση τους εκφράζει, κατά την εκτίμησή μου, την ιερατική διακονία στην ιδανική της μορφή.

iii. Τι έργο δέν έπιτελοῦν οί 24 πρεσβύτεροι

Πρὶν κλείσουμε τήν ἀναφορά μας στοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀποψη ποὺ συχνὰ ἐκφράζουν ἐρμηνευτὲς ὅτι οἱ ἐν λόγῳ πρεσβύτεροι, μαζί μὲ ὅλα τὰ οὐράνια ὄντα, συγκροτοῦν εἶδος συμβουλευτικοῦ ὀργάνου τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἀνατολικῶν βασιλείων καὶ αὐτοκρατορικῶν αὐλῶν, νὰ σημειώσουμε τὰ εξῆς: Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι ποτὲ μέσα στὴν Ἀποκάλυψη δὲν συμβουλεύουν τὸν Θεό, οὔτε κρίνουν τὸν ἄνθρωπο. Συνεπῶς, ἀποτελεῖ χεῖριστο κακέκτυπο ιερατικῆς διακονίας τὸ νὰ νοιώθει ἢ νὰ συμπεριφέρεται ὁ ἱερέας, στηριγμένος στὴν ὡς ἄνω λαθεμένη ἀντίληψη γιὰ τὸ ρόλο τῶν πρεσβυτέρων στὴν Ἀποκάλυψη, ὡς κριτῆς τῶν ἀνθρώπων ἢ ὡς συμβουλάτορας τοῦ Θεοῦ ποὺ θὰ τοῦ ὑποδεικνύει κάθε φορὰ τὸ δέον ἔναντι τοῦ κόσμου. Ἀντίθετα, οἱ ἱερεῖς μορφὲς τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων ἀποτρέπουν, κατὰ τρόπο ἀπόλυτο, ἀπὸ κάτι παρόμοιο καὶ ὑποδεικνύουν ὡς ἀποκλειστικὸ ἱερατικὸ ἔργο τὴ δοξολόγησι καὶ προσκύνησι τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία κατὰ φυσικὸ τρόπο ἐμπεριέχεται τὸ ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον γιὰ ὅλη τὴν κτίσι.

Μέσα ἀπὸ τὴν προσέγγισι τῶν ἱερῶν μορφῶν τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων ἀναδύθηκαν, κατὰ τὴν εκτίμησή μου, ἀρκετὰ γνωρίσματα τοῦ ἱερατικοῦ ἥθους καὶ τῆς ἱερατικῆς διακονίας. Μποροῦμε νὰ προσθέσουμε καὶ ἄλλα μέσα ἀπὸ μία σκιαγράφηση τοῦ συγγραφέα τῆς Ἀποκάλυψης ὡς φορέα προφητικῆς, ὅπως τὴ χαρακτήρισα, ἱερωσύνης.

3. Ὁ συγγραφέας τῆς Ἀποκάλυψης:

φορέας προφητικῆς ἱεροσύνης

Εἴτε εἶναι ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης εἴτε εἶναι ἄλλος Ἰωάννης, ὁ πρεσβύτερος ⁵⁰, αὐτὸς ποὺ συγγράφει τὴν Ἀποκάλυψη ἕνα εἶναι σίγουρο : μέσα σ' αὐτὴν ἐκφράζεται ὡς προφήτης-ἱερεὺς, ἐπιφορτισμένος μὲ εὐρύτερα ποιμαντικὰ καθήκοντα. Δὲν θὰ ἦταν καθόλου ὑπερβολὴ νὰ λέγαμε ὅτι τὸ βιβλίον του εἶναι κατάθεση τῆς προφητικῆς-ἱερατικῆς του καρδιάς. Ὁ ἱερός συγγραφέας τῆς Ἀποκάλυψης κυριολεκτικὰ βγάζει πρὸς τὰ ἔξω τὰ ἀποθέματα τοῦ προφητικοῦ του «εἶναι» καὶ τῆς ἱερατικῆς του ἀγωνίας.

Καὶ νὰ ἀρχίσουμε μὲ τὸ σπουδαιότερο: Θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ ὑπογραμμισθεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐγένετο «ἐν πνεύματι» (=τοῦ χορηγήθηκε πνευματικό-θεαστικὸ χάρισμα) καὶ τοῦ δόθηκε τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου του ἡμέρα Κυριακῆ ⁵¹. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια συνδέει τὸν Ἰωάννη μὲ δύο οὐσιαστικούς συντελεστὲς αὐτοῦ ποὺ εἶναι ἡ ἱεροσύνη: πρῶτον μὲ τὴ χάρι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὁποίας ὁ ἱερεὺς εἶναι δημιουργημὰ καὶ δεύτερον μὲ ὅ,τι προσδιορίζει τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ ἐννοοῦμε τὴν εὐχαριστία. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο, τὴ θεία εὐχαριστία, νὰ ποῦμε τὸ ἐξῆς: δὲν ἀποκλείεται ὁ Ἰωάννης νὰ εἶδε τὶς ὀράσεις του ὥρα ποὺ τελοῦσε μὲ συνεξοριστοὺς τὴ θεία εὐχαριστία ἢ ἂν αὐτὴ ἡ ἀποψη φαίνεται ἀστήριχτη, μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε ἐπίσης τὸ ἐνδεχόμενο ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐγένετο «ἐν πνεύματι» καὶ εἶδε καὶ ἄκουσε ὅ,τι κατέγραψε στὸ βιβλίον του, ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ, ἐκ τοῦ μακρόθεν, ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος, «ἀπὸν τῷ σώματι παρὼν δὲ τῷ πνεύματι⁵²», ἐβίωνε τὴν εὐχαριστία ποὺ τελοῦσαν ἡμέρα Κυριακῆ οἱ κοινότητες στὴ Δ.

⁵⁰ Ἐνδεικτικὰ βλ. τὴ σχετικὴ συζήτηση στὸ I. Δ. Καραβιδόπουλος, *Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη 2007, 362-364 καὶ U. Schnelle, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 2005⁵, 558-562.

⁵¹ Ἀποκ 1,10.

⁵² Α' Κορ 5,3.

Μ. Ασίας. Ἐτσι, τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκάλυψης, στὸ ὁποῖο κυριαρχεῖ τὸ «ἐσφαγμένον ἄρνιον» εἶναι ζυμωμένο μὲ τὴ λατρεία καὶ δὴ τὴν εὐχαριστία, μὲ τὸν οὐρανὸν ναὸ ὡς σκηνικὸ χῶρον, μὲ τελούμενα, μὲ ὕμνους, καὶ φυσικὰ μὲ τὴν ἱεροσύνην. Ὁ λατρευτικὸς-λειτουργικὸς καὶ κυρίως εὐχαριστιακὸς τροπισμὸς εἶναι τὸ πιὸ ἐμφανὲς καὶ χτυπητὸ γνῶρισμα τῆς Ἀποκάλυψης. Λειτουργικὲς σκηνές, ὕμνοι καὶ δοξολογίες, λατρευτικὰ ἀντικείμενα, προσκυνήματα, θυμιάματα, λιτανεῖες ⁵³ κ.τ.ὄ. ἔρχονται καὶ ξανάρχονται στὸ βιβλίον καὶ συνιστοῦν τὴν ραχοκοκαλιά του. Αὐτὴ ἡ διαπίστωση ἔκανε ξένους κυρίως ἐρμηνευτὲς νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι τῆς Ἀποκάλυψης ὑπόκειται ἡ θεία λειτουργία καὶ μάλιστα ἡ πασχάλια⁵⁴, ὡς ἐκμαγεῖο ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ Ἰωάννης ἔριξε τὶς ὁράσεις του. Σὲ ἀρμονία μὲ αὐτὸ τελεῖ ὁ ρόλος τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰωάννη ὡς φορέα προφητικοῦ κυρίως χαρίσματος, θὰ ἔλεγα προφητικῆς ἱεροσύνης. Αὐτὸν τὸν ὄρο (προφητικὴ ἱεροσύνη) θὰ ἦταν καλὰ νὰ συγκρατήσουμε καὶ νὰ υἱοθετήσουμε γιὰ τὴν ἱεροσύνη μας.

Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ τελευταῖο περνᾶμε στὸ δεύτερον συντελεστὴ : στὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ποὺ προχείρισε τὸν Ἰωάννην σὲ ἀπόστολο καὶ μὲ εὐρύτερη ἔννοια σὲ ἱερέα. Τὸ προηγούμενον σημαίνει ὅτι ἡ ἱεροσύνη ἐντὸς τῆς Ἀποκάλυψης εἶναι θεσμὸς μὲν, ἀλλὰ θεσμὸς ποὺ ὅπως ἀσκεῖται ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην δὲν ἐμποδίζει καὶ πολὺ περισσότερο δὲν ἀποκλείει τὴν δράση τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον «βρῦει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ». Ὅποτε καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ ὀρθὴ ἱεροσύνη βιώνεται καὶ ἀσκεῖται ὄχι ὡς διοικητικὸ καὶ μόνο ἢ κυρίως διοικητικὸν λειτουργήμα, ἀλλὰ ὡς διεύρυνση τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐνίσχυση τῆς χαρισματικῆς ἐκχύσης τοῦ

⁵³ Ἀποκ.15,5.

⁵⁴ Βλ. Μ. Η. Shepherd, *The Paschal Liturgy and the Apocalypse*, London and Richmond 1960.

Πνεύματος ἐντός τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἐπέκταση τῆς ἱερα-
τικῆς ὑπαρξῆς.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ πάντως τὸ σύνολο τοῦ βιβλίου: Μία ἀτμόσφαιρα ἱεροσύνης (περισσότερο χαρισματικῆς ἢ προφητικῆς ἢ ἂν θέλετε θυσιαστικῆς ὑφῆς, παρὰ θεσμικῆς) ἀναδύεται ἀπὸ ὅλη τὴν ἔκταση τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκάλυψης, τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μὲ τίς πολλές ἰδιαιτερότητες, τοῦ ὄντως δυσπρόσιτου ὄχι ὅμως καὶ ἀπρόσιτου.

Στὴ συνέχεια νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ σκιαγραφήσουμε, σὲ ἀδρές γραμμές, τὸ προφητικὸ-ἱερατικὸ πορτραῖτο τοῦ συγ-
γραφέα τῆς Ἀποκάλυψης, τοῦ ἁγίου Ἰωάννη :

α. Τὸ πρῶτο πὺν πρέπει νὰ σημειώσουμε εἶναι ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας τοῦ βιβλίου του ἐντάσσει τὸν ἑαυτό του στὴ γραμμὴ τῶν προφητῶν, καθὼς ἐκθέτει τὴν κλήση του⁵⁵, τὴν ὁποία περιγράφει μὲ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο περιγράφουν στὰ βιβλία τους τὴ δική τους κλήση οἱ προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης. Αὐτὴ ἡ διαπίστωση ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία τοῦ συγγραφέα. Σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν νοιώθει ξεκομμένος ἀπὸ τοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτὸν θεόπτες καὶ διακόνους τοῦ λαοῦ, τοὺς Προφῆτες. Ἡ ἱερατικὴ διακονία του εἶναι προφητικὴ. Μιλᾷμε, συνεπῶς, γιὰ μιὰ προφητικὴ ἱεροσύνη τοῦ συγγραφέα τῆς Ἀποκάλυψης, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύεται κρῖκος μιᾶς ἀδιάκοπης διαδοχῆς. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Ἰωάννης ἐντάσσει τὸν ἑαυτό του σὲ μιὰ ἀλυσίδα θεοπτῶν πὺν καλοῦνται ἀπὸ τὸν ἕνα Θεό, θεῶνται τὸν ἴδιο Θεό, γίνονται στόματα τοῦ ἴδιου Θεοῦ καὶ γι' αὐτὸ καταθέτουν στὰ ἔργα τους κοινὴ ἐμπειρία καὶ κοινὴ θεολογία.

Ἔτσι συμβαίνει γενικὰ μὲ τὴν ἱεροσύνη. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ἱερεῖς ὀφείλουν νὰ μὴ νοιώθουν ἐντός τῆς ἱστορίας ὡς σκόρπιες

⁵⁵ Ἀποκ. 1, 9-20.

μονάδες, ἀλλὰ ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλυσίδας πού ξεκινάει ἀπὸ τὸ ἀπώτατο παρελθὸν καὶ πηγαίνει πρὸν τὸ ἀτέρμον μέλλον.

Τὸ νὰ ἐντάσσει βεβαίως ὁ Ἰωάννης τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ ἔργο του στὴν ἀλυσίδα τῶν προφητῶν σημαίνει ἀποδοχὴ καὶ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων, στὰ ὁποῖα δὲν μπορούμε τώρα νὰ ἀναφερθοῦμε. Ἐνα μόνο νὰ σημειώσουμε : Ἀποδοχὴ τῆς ἀλήθειας ὅτι ἡ γνήσια προφητεία συνεπάγεται τὴν πίκρα, τὸ μαρτύριο καὶ τὴ θυσία. Γιὰ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς αὐτὸ καλὸ θὰ εἶναι νὰ μελετήσῃ μὲ προσοχὴ τὸ ἐπεισόδιο τῆς ἐκ μέρους τοῦ προφήτη-ἱερέα Ἰωάννη βιβλιοφαγίας⁵⁶, δηλαδὴ τὴ βρώση τοῦ βιβλαριδίου πού του προτείνει ὁ ἄγγελος. Τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, τὸ ὁποῖο ἐκτίθεται στὸ Ἀποκ. 10, 8-11, εἶναι ἀντίστοιχο ἐκείνου πού συνέβη μὲ τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ (Ἰεζ. 2,8-3,3). Εἶναι σημαντικό γιὰ τὸ νόημα τοῦ ἐπεισοδίου τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐνόσω τὸ βιβλαρίδιο βρίσκεται ἀκόμη στὸ στόμα τοῦ συγγραφέα Ἰωάννη εἶναι γλυκό, ὅταν ὅμως καταπίνεται καὶ κατέρχεται στὸ στομάχι γίνεται πικρό, πρᾶγμα πού ὑποσημαίνει τὴν πίκρα, τὸ μαρτύριο καὶ τὴ θυσία μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένη ἐν τέλει ἡ προφητικὴ ἱεροσύνη.

β. Εἶναι ἐκτοπισμένος ὄχι ὅμως ἀποστασιοποιημένος ἀπὸ τὶς κοινότητες, τῶν ὁποίων εἶναι πνευματικὸς ἡγέτης. Ἄν καὶ ἐξόριστος, μόνος, στερημένος τὰ δικαιώματά του δὲν κατέχεται ἀπὸ αὐτισμὸ καὶ ἀρρωστημένη ἐσωστρέφεια. Δὲν ἀποδορᾷ ἀπὸ τὸ χρέος ἔναντι τῶν ἀδελφῶν. Δηλώνοντας ὅτι εἶναι μαζί τους

⁵⁶ Μία ἐνδιαφέρουσα προσέγγιση τοῦ ἐπεισοδίου μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς στὴν εἰσήγηση τοῦ καθ. Μιλτ. Κωνσταντίνου μὲ τίτλο : «Βιβλιοφαγία στὸν Ἰεζεκιήλ καὶ τὴν Ἀποκάλυψη» στὸ: *1900ετηρίς τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου, Πρακτικὰ Διεθνoῦς Διεπιστημονικοῦ Συμποσίου (Ἀθῆναι –Πάτμος, 17-26 Σεπτεμβρίου 1995, Ἀθήνα 1999. σ. 701-709 καὶ στὴ μελέτη τοῦ καθ. Μ. Ζ. Κοπιδάκη μὲ τίτλο : «Ἡ πικρία τῆς γνώσης (Ἰωάννου, Ἀποκάλυψις 10, 8-11)» στὸ *Τὰ ἐσόμεινα, ἡ ἀγωνία τῆς πρόγνωσης τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες*, Ἀθήνα 1990, σ. 27-41.*

«συγκοινωνός ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ⁵⁷», οὐσιαστικὰ τοὺς λέει : «συμμερίζομαι μαζί σας τοὺς κατατρεγμούς κι ὑπομονετικὰ προσμένω τὸν ἐρχομὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ». ἔχει ἔγνοια, λοιπόν, γιὰ τοὺς ἀδελφούς, ὄντας ὁ ἴδιος ἐξόριστος, στερημένος καὶ ἐν θλίψει. Δὲν κλείνεται στὰ προβλήματά του. Τὰ δικά του βάσανα στὸ ἀφιλόξενο ξερονῆσι τῆς Πάτμου, μὲ τὴ σκληρὴ δουλειὰ στὰ φημισμένα νταμάρια τῆς περιοχῆς καὶ οἱ ἀπαράδεκτες συνθῆκες, στίς ὁποῖες διαβιοῦν οἱ ἐκάστοτε ἐκτοπισμένοι, δὲν τὸν κάνουν νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ βάσανα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, τῶν ὁποίων εἶναι ὁ πνευματικὸς ἡγέτης. Ἀντίθετα τὰ κουβαλάει ἐκουσίως, ὅπως καὶ πρὶν. Τώρα, μάλιστα, τὸ βᾶρος τους θὰ τοῦ εἶναι μεγαλύτερο.

Ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθεῖ μιὰ λεπτομέρεια τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἰωάννη, στὴν ὁποία ἀπλῶς ἀναφερθήκαμε πιὸ πάνω. Ὦντας στὸν οὐρανὸ καὶ βλέποντας ὅτι πρὸς στιγμὴν κανεὶς δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε νὰ δεῖ οὔτε νὰ παραλάβει καὶ νὰ ἀνοίξει τὸ ἐσφραγισμένο βιβλίον ποὺ κρατοῦσε στὸ δεξιὸ του χέρι ὁ καθήμενος ἐπὶ τὸ θρόνον, ὁ Ἰωάννης, ὅπως εἶδαμε, ξεσπάει σὲ πολὺ κλάμα. Τὸ κάνει αὐτὸ ἄραγε γιὰτὶ εἶναι ἀπλᾶ συναισθηματικὸς ἢ εὐσυγκίνητος; Κι αὐτὸ ἂν συμβαίνει προδίδει κάτι ἀπὸ τὸν χαρακτήρα του. Ὅμως, τὸ κλάμα τοῦ Ἰωάννη εἶναι μιὰ ἀντίδραση ὄχι γιὰ κάτι προσωπικὸ καὶ στιγμιαῖο. Εἶναι μιὰ ἀντίδραση ποὺ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ ἐνδεχόμενο, ἂν δὲν βρεθεῖ ἄξιος, νὰ ματαιωθεῖ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον στὸ διηλεκές. Καὶ σὲ κάθε περίπτωση τὸ κλάμα αὐτὸ εἶναι ἔκφραση πόνου, θλίψης καὶ ἀγωνίας γιὰ τὸν ἄλλον καὶ ἀκόμη καλύτερα γιὰ τὴν καθολικὴ πορεία τοῦ κόσμου. Τὸ ἐπεισόδιον ἀποδεικνύει ὅτι ἡ καρδιὰ τοῦ Ἰωάννη δὲν εἶναι ἀδιαπέραστη. Παρόμοιες συμπεριφορὲς ἀποδεικνύουν ὅτι

⁵⁷ Ἀποκ 1,9.

αὐτὸς ποὺ τὶς δείχνει δὲν εἶναι ἀσφαλισμένος στὴ βολή του. Δὲν εἶναι σφραγισμένος στὸ «φέρετρο τῆς φιλαυτίας του». Ἀγαπάει τὸν ἀδελφὸ καὶ πονάει γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ γι' αὐτὸ εἶναι εὐάλωτος. Μόνο μία εὐάλωτη καρδιά ἀρμόζει νὰ χτυπάει στὸν ἱερέα-προφήτη!

γ. Ἄν καὶ εἶναι ἐξοστρακισμένος δὲν συνθλίβεται ὑπὸ τὸ βάρος τῶν πολλῶν ἀρνητικῶν παραμέτρων τῆς ἐξορίας, ἀλλὰ παραμένει ὁραματιστής. Σημαντικὴ πτυχή τῆς προσωπικότη-
τας τοῦ Ἰωάννη, παραπλήσια μὲ τὴν προηγούμενη ἀλλὰ μὲ
ἰδιαίτερη δυναμικὴ, εἶναι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ αἰσιοδοξία μέσα στὶς
πολλὲς ἀντιξοότητες. Καὶ αὐτὴ ἡ πτυχή συνιστᾷ ἐνδιαφέρον
πρότυπο ἱερατικοῦ «εἶναι» καὶ ἱερατικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ
ἐξορία, ὁ ἐκτοπισμὸς, ἡ στέρηση τῶν ἀγαπημένων του καὶ οἱ
δυσμενεῖς συνθήκες παραμονῆς στὴν Πάτμο δὲν τὸν συνθλί-
βουν, οὔτε τὸν ὀδηγοῦν στὴ μιζέρια ἢ τὸν ἀρνητισμὸ. Δὲν
γίνεται γεώτροπος. Δὲν χάνει τὴν ἀξιοπρέπειά του. Δὲν ξεχνᾷ
τὸν οὐρανὸ. Βλέπει «θύρα ἠνεωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ»⁵⁸.
Ἀνέρχεται σ' αὐτὸν τροπικά. Γνωρίζει τὴν ἀπεραντοσύνη του.
Θεᾶται τὴν ἄλλη, τὴν ἀθέατη ὄψη τῶν πραγμάτων καὶ τῆς
ἱστορίας. Θεολογεῖ καὶ στοχάζεται ὡς πνευματικὸς ἄνθρωπος.
Ἔχει ὁραματισμούς.

Διαβάζει κανεῖς ἐπιστολὲς φυλακισμένων ἢ ἐκτοπισμέ-
νων τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰωάννη, τὶς ὁποῖες ἀπευθύνουν πρὸς
συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ αἰσθάνεται μέσα σ' αὐτὲς τὴν
ἀπόγνωση, τὴν ἐγωκεντρικότητα, τὴν ἔκφραση ἔντονων
παραπόνων, τὴν ἀγανάκτηση, τὴν ἀπελπισία, τὴν αἴσθηση
ἀδικίας καὶ ἓνα πλήθος ἀπὸ ἄλλα ἀρνητικὰ αἰσθήματα τῶν
ἀνθρώπων αὐτῶν ποὺ εὐλόγα δημιουργεῖ σ' αὐτοὺς ἡ φυλακὴ
καὶ ἡ ἐξορία. Σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ὁ

⁵⁸ Ἀποκ 4,1.

Ἰωάννης, ὅπως πρωτύτερα ὁ φυλακισμένος Παῦλος ⁵⁹ , ξεπερνάει τὶς συνθήκες τῆς φυλακῆς καὶ αἶρεται πάνω ἀπὸ τὰ συνήθη συναισθήματα πού αὐτὴ προκαλεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ ἐλπίζει. Δὲν φοβᾶται. Χαίρεται. Προσεύχεται. Ἄδει. Παραινεῖ. Μὲ ἓνα λόγο ὀραματίζεται. Ἔχει εὐρεῖς καὶ ἀνοιχτοὺς ὀρίζοντες καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

δ. Εἶναι ὑσιπέτης Θεολόγος, ὅμως ὄχι αἰθεροβάμων καὶ ἄνευρος στοχαστής. Ὅπως πρὶν στὸ ὁμώνυμο εὐαγγέλιό του, ἔτσι καὶ στὴν Ἀποκάλυψη ὁ Ἰωάννης ἀποδεικνύεται θεολόγος μὲ ἰδιαίτερο ὕψος καὶ εὖρος. Ὅμως, ἡ ὑψηλὴ θεολογία του καὶ ὁ στοχασμὸς του δὲν εἶναι ἀνεδαφικοὶ ρεμβασμοί. Ἡ θεολογία του ἀγκαλιάζει τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορία του, ἡ ὁποία συχνὰ εἶναι αἰμάτινη. Ἔτσι, ἐνῶ θεολογεῖ ὡς ὑσιπέτης ἀετός, ταυτόχρονα πατάει γερὰ στὴ γῆ ἀσκώντας, ὅπως φαίνεται κυρίως στὰ κεφάλαια 2 καὶ 3, διοίκηση μὲ ὑψηλὴ αἴσθηση εὐθύνης καὶ ὑποδεικνύοντας στάσεις ζωῆς στὰ καθημερινά. Ἡ πνευματικότητά του ἐξάλλου δὲν τὸν καθιστᾶ πλαδαρὸ καὶ ἄνευρο. Τὸ βιβλίον πού γράφει εἶναι στὸ ἔπακρον ἀγωνιστικό. Ἐμπνέει ἀγωνιστικὸ φρόνημα. Ἐναντίον πολλαπλῶν μετώπων: τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ⁶⁰ , τῆς ἰουδαϊκῆς πολεμικῆς καὶ κατασυκοφάντησης⁶¹, τῆς Γνωστικῆς αἰρετικῆς προπαγάνδας⁶², τῆς ἔρπουσας στὶς κοινότητες προφητικῆς κρίσης, σὲ πρακτικὲς μαγείας κ.λ.π.

⁵⁹ Βλ. τὴν ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κάθ. Ἰω. Καραβιδόπουλου μὲ τίτλον : «Ἡ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου, μία ἐπιστολὴ ἀπὸ τὰ δεσμὰ» στὸ : *Βιβλικὲς Μελέτες Β' Θεσσαλονίκη* 2000, σ. 239-256.

⁶⁰ Γιὰ τὸ μέτωπον κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας στὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη βλ. στὴ μνημονευθεῖσα μελέτη μας *Λειτουργικὲς σκηνές...* σ. 341-354.

⁶¹ Γιὰ τὸ Ἰουδαϊκὸ μέτωπον στὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη βλ. τὴ μελέτη μας μὲ τίτλον. «Ἡ Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη ἔναντι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ» στὸν χαριστήριον τόμον πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπ. Θεσσαλονίκης Ἀνθίμου μὲ τίτλον : *Κήρυγμα καὶ Εὐχαριστία*, Ἀθήνα 2009, σ. 77-92.

⁶² Γιὰ τὸ μέτωπον αὐτὸ βλ. στὴν ἐργασία μας «ὁ ἀντιγνωστικὸς χαρακτήρας...», τὴν ὁποία ἤδη ἀναφέραμε.

ε. Είναι διδάσκαλος τοῦ ἀγῶνα ἀλλὰ καὶ τῆς μετάνοιας. Ὁ Ἰωάννης κι ὅταν ὑποδεικνύει ἀγωνιστικότητα κι ὅταν ἀκόμη ἀπειλεῖ καταστροφές κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἢ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας στὸν καιρὸ του, μένει φιλάδελφος μὲ τὸ νὰ συνιστᾶ κατ' ἐπανάληψη πρὸς ὅλους μετάνοια, ἱκανὴ νὰ μεταβάλλει ἢ καὶ νὰ ἀνατρέψει ἀκόμη καὶ τὸ σχέδιο τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ἐκεῖνοι, ὅμως, τὴν ἀρνοῦνται⁶³. Βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλι, ὅμως, ὁ Ἰωάννης χωρὶς ἐκδικητικὲς τάσεις ἐκφράζει τὴ φιλάδελφη διάθεσή του μὲ μιὰ εὐδιάκριτη ἀρχὴ ἢ τακτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖ τρεῖς τουλάχιστον φορές στὴν ἔκθεση τῶν γεγονότων ποὺ περιγράφει. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιβράδυνσης τῆς περιγραφῆς τῆς κρίσης. Μὲ ἄλλα λόγια, ἐνῶ τρεῖς φορές φτάνει ὡς τὰ πρόθυρα τῆς κρίσης, τὴν ὁποία καὶ προανακρούει⁶⁴, τελικὰ δὲν τὴν παρουσιάζει πλήρως. Δὲν τὴν ἐμφανίζει πραγματοποιούμενη. Στὴ θέση, ὅπου ὄφειλε νὰ ἐκτεθεῖ ἡ περιγραφή τῆς κρίσης, παρουσιάζονται ἢ λειτουργικὲς – φωτεινὲς σκηνὲς ἢ γενικὰ σκηνὲς ποὺ δὲν ἀναφέρονται ὀλοκληρωτικὰ ἢ ἀποκλειστικὰ στὴν κρίση. Ἐνῶ δηλαδὴ εἶναι ἐσχατολογικὰ προσανατολισμένος, ἀπωθεῖ ὀλοένα τὴ διήγηση τῆς κρίσης πρὸς τὶς ἐσχατιὲς τοῦ βιβλίου του, υἱοθετώντας, κατὰ κάποιον τρόπο, τὴ φιλάνθρωπη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀναβολὴ καὶ καθυστέρηση τῆς κρίσης. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι, ὡς προφήτης, ὁ Ἰωάννης ἐνδιαφέρεται νὰ προβάλλει τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐν μετάνοια πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τῆς ἱστορίας, παρὰ γιὰ τὴν ἴδια τὴν κρίση.

στ. Ἄν καὶ εἶναι ἡγέτης μὲ διοικητικὰ δικαιώματα ἢ ἱεροσύνη του ἔχει κυρίως προφητικὴ καὶ χαρισματικὴ

⁶³ Ἀποκ. 9,20.21.16,8.10. 11.21.

⁶⁴ Μετὰ τὸ Ἀποκ. 6,17 περιμένει κανεὶς στὸ κεφ. 7 τὴν πλήρη περιγραφή τῆς μέλλουσας κρίσης. Ἀντὶ αὐτῆς παρακολουθοῦμε τὴ σφράγιση τῶν ἑκατὸν σαράντα χιλιάδων ἐκλεκτῶν, τὶς λειτουργικὲς σκηνὲς καὶ τοὺς ὕμνους ποὺ ἄδονται στὸν οὐρανό. Τὸ ἴδιο ἰσχύει σὲ ὅ,τι ἀκολουθεῖ τὰ Ἀποκ. 9,21 καὶ 16,21.

διάσταση. Ο Ιωάννης είναι μὲν μιὰ πολυδύναμη ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότητα (ἀπόστολος, προφήτης, πνευματικὸς πατέρας, ἡγέτης καὶ ὑπεύθυνος ὄλων τῶν κοινοτήτων) ἢ συμπεριφορὰ του, ὅμως, καὶ ὁ λόγος του δὲν λειτουργοῦν ὡς ἐξουσία καὶ ἰσχύ ἀλλὰ ὡς λόγος ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης, ὡς πράξη διακονίας καὶ προσφορᾶς. Τὸ ἱερατικὸ πρότυπο ποὺ εἰσηγεῖται διαχρονικὰ εἶναι τὸ πρότυπο τῆς προφητικῆς ἱεροσύνης · τὸ δὲ ἔργο του εἶναι ἓνα ὠραῖο καὶ ἐλπιδοφόρο «ὄραμα λατρείας, μάχης καὶ νίκης⁶⁵»

Ἐπίλογος

Ὁ προφήτης καὶ Ἀπόστολος Ἰωάννης ἔχει βάλλει πολὺ ψηλὰ τὸν πήχη καὶ τῆς ἱεροσύνης καὶ τῆς χριστιανικῆς - ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. ἔχει ὀρίσει αὐστηρὰ κριτήρια γιὰ τὴν ἀξιολόγησή τους.

Ὁ ἱερέας στὴν Ἀποκάλυψη καλεῖται νὰ ἀνυψωθεῖ σὲ προφήτη. Νὰ γίνῃ φορέας μιᾶς προφητικῆς ἱεροσύνης. Μὲ προφητικὴ συνείδηση καὶ βιωτὴ. Μὲ προφητικὴ λαλιά. Μὲ προφητικὸ ὄραμα γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν πορεία του μέσα στὴν ἱστορία.

Μὲ τὴ χάρη καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀκάματη προσπάθεια τῆ δικῆ μας καὶ τὴν ἀνύστακτη ἀγάπη τοῦ ἐπισκόπου μας εὐχομαί ἢ ἱεροσύνη μας νὰ γίνῃται ὀλοένα πιὸ προφητικὴ, χαρισματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ.

Εὐχαριστῶ

⁶⁵ Ἀνάπτυξη αὐτοῦ του τρίπτυχου (μὲ τὸν ἴδιο τίτλο) βλ. στὸ πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Δημητρίου Τρακατέλη στὸ Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ὑδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἱερόθεον, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τριακονταετοῦς ποιμαντορίας (1967-1997), Ὑδρα 1997, σ. 145-159.